

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками

Розвиток правової свідомості сучасного суспільства

Частина II

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua

Юридична лінія

6 жовтня 2009 р.

**УКРАЇНА
Тернопіль
2009**

Розвиток правової свідомості сучасного суспільства: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції.-Тернопіль, 2009.

В роботі зібрані кращі доповіді з юридичних питань, які оприлюдненні на інтернет-сторінці www.lex-line.com.ua.

Адреса оргкомітету:
46010, м. Тернопіль, а/с 1079
тел. 0979074970
E-mail: confer@ua.fm

Оргкомітет міжнародної науково-практичної інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язкове.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ГІРСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ УКРАЇНИ

Мельничук Світлана Миколаївна

Львівський державний університет внутрішніх справ, Прикарпатський юридичний інститут, викладач кафедри ТЦДП

Одним із основних елементів конституційно-правового статусу гірських населених пунктів України є їх правосуб'єктність.

На сьогодні в юридичній науці питання щодо правосуб'єктності територіальних утворень є дискусійним. Однак нині існують достатні умови для теоретичного обґрунтування правосуб'єктності гірських населених пунктів України.

Питання правосуб'єктності адміністративно-територіальних одиниць розглядалося М.В.Вітруком, який провів розмежування між суб'єктом територіальної організації (область, район і т. д) та суб'єктом правовідносин із підстав територіальної організації (органи місцевого самоврядування). Згідно з його точкою зору, суб'єкти територіальної організації не виступають суб'єктами права, в той час як суб'єкти з підстав територіальної організації визнаються такими. На думку автора суб'єкти з підстав територіальної організації можуть виступати від свого імені (як самостійний орган) або від імені цілої адміністративно-територіальної одиниці (як уповноважений представник). Такий дуалізм призводить до того, що в одних правовідносинах суб'єкти з підстав територіальної організації є суб'єктами права, а в інших відносинах такими не є [141, с.131].

М.В.Вітрук, аналізуючи співвідношення правосуб'єктності і правового статусу, вважає, що правосуб'єктність у цілому показує здатність до свідомої поведінки в межах правового статусу як самостійного явища, відмінного від правосуб'єктності. На його думку, правосуб'єктність і правовий статус в єдності з різних сторін характеризують суб'єкт права [44, с. 38].

Якщо правосуб'єктність – це загальна, абстрактна здатність мати і здійснювати безпосередньо або через свого представника суб'єктивні права і юридичні обов'язки, тобто бути індивідуальним чи колективним суб'єктом права, брати участь у правовідносинах [33, с. 536], то гірські населені пункти, будучи адміністративно-територіальними утвореннями в системі адміністративно-територіального устрою України, можуть реалізовувати свої права та обов'язки як безпосередньо територіальною

громадою, так і опосередковано через представницькі органи самоврядування.

Зазначений механізм реалізації повноважень є характерною рисою суб'єкта конституційно-правових відносин – гірських населених пунктів України. Їх специфіка як суб'єкта конституційно-правових відносин проявляється ще й у тому, що, будучи територіальним утворенням, вони не можуть бути безпосередніми суб'єктами правовідносин, які регулюються не конституційним правом, а іншими галузями права. У той час органи місцевого самоврядування чи територіальні громади, виступаючи учасниками конституційних правовідносин від імені гірських населених пунктів як адміністративно-територіальних одиниць, є повноцінними суб'єктами таких правовідносин, оскільки реалізація їх повноважень здійснюється як через норми конституційного права, так і через норми інших галузей права.

Розглядаючи правосуб'єктність гірських населених пунктів як певну властивість, що знаходить свій вияв у можливості мати права і здійснювати їх, слід абстрагуватися від їх прав, оскільки ці поняття не тотожні. Носієм прав гірські населені пункти є внаслідок зазначеної властивості. На нашу думку, правосуб'єктність – це не вираз прав гірських населених пунктів, а їх правовий стан, не володіння правами, а передумова їх набуття.

Конституція України та Закон України “Про статус гірських населених пунктів в Україні” наділяють гірські населені пункти суб'єктивними правами.

Набуті, згідно із законодавством суб'єктивні права спроектовуються цими утвореннями на місцеве населення у вигляді надання громадянам статусу особи, яка проживає і працює (навчається) на їхній території, та пільг, зокрема: збільшення тарифних ставок і посадових окладів на 25 відсотків та пенсій і всіх видів матеріальної допомоги на 20 відсотків, встановлення доплат на ціни сільськогосподарської продукції, пільгового кредитування.

Зважаючи на наведене, слід зазначити, що правоздатність гірських населених пунктів є сумарною та обумовлена Конституцією і законами України. Вважаємо, що оскільки гірські населені пункти – це міста, селища, села, які набули правового статусу гірських, то обсяг їх правоздатності різний внаслідок їх функціонального призначення, мети і поставлених перед ними завдань.

Дієздатність цих адміністративно-територіальних одиниць здійснюється як безпосередньо територіальною громадою, так і опосередковано через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі комітети (ст. 140 Конституції України).

Згідно із Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні”, формами безпосереднього здійснення територіальною громадою місцевого самоврядування на території гірського населеного пункту є місцеві вибори, місцеві референдуми, місцеві ініціативи, загальні збори громадян, громадські слухання. Зазначені форми безпосереднього волевиявлення територіальної громади в сукупності з діяльністю представницьких органів місцевого самоврядування складають механізм реалізації дієздатності гірських населених пунктів.

Дієздатність гірських населених пунктів тісно пов’язана з таким поняттям, як деліктоздатність.

У теорії права під деліктоздатністю розуміють здатність нести відповідальність за вчинені правопорушення.

За Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні” місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об’єднання у сільську громаду жителів декількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України (ст. 2). Подібне знаходимо й у Європейській хартії місцевого самоврядування “...під свою відповідальність...” (ст. 3) [147, с.] та Всесвітній декларації місцевого самоврядування “...під свою особисту відповідальність...” (ст. 2) [148, с. 65]. Неналежне здійснення функцій територіальною громадою, у зв’язку із її недостатньою соціальною і політичною активністю, не означає настання для неї негативних юридичних наслідків, воно знаходить свій вияв у низькому рівні соціально-економічного розвитку відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Це перш за все відповідальність громади перед собою. Водночас представницькі органи місцевого самоврядування можуть нести відповідальність, оскільки правова основа відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування та форма її реалізації закладені в Законі України “Про місцеве самоврядування в Україні” (ст. 74-80). Отже, деліктоздатність гірських населених пунктів здійснюється через інститут представництва.

На наш погляд, категорії правоздатність, дієздатність і деліктоздатність гірських населених пунктів є нерозривними і становлять правове явище – правосуб’єктність гірських населених пунктів

Отже, правосуб’єктність надає можливість гірським населеним пунктам бути суб’єктами конституційно-правових відносин. Ця правова властивість об’єднує можливості набуття суб’єктивних прав та їх реалізацію безпосередньо через місцеву територіальну громаду чи опосередковано через представницькі органи місцевого самоврядування.

Література:

1. Витрук Н.В. Территориальная организация Советского государства. / Н. В. Витрук (рецензия. – В.А.Ржевский.) [под общей ред. Фарбера И.Е. Саратов], 1996. – 144 с. // Правоведение. – 1967. – № 6. – С. 130-132.
2. Витрук Н.В. Общая теория правового положения личности : [монографія] / Н.В.Витрук. – М. : Норма, 2008. – 447 с.
3. Скакун О.Ф. Теория государства и права : учеб. / О.Ф.Скакун. – Харьков : Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. – 704 с.
4. Европейская хартия местного самоуправления // Народный депутат. – 1993. – № 11. – С. 57-59.
5. Всесвітня Декларація місцевого самоврядування // Місцеве та регіональне самоврядування в Україні. – Випуск 1-2 (6-7). – К., 1994. – С. 65-66.

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ДЕЯКИХ ВИДІВ ГЕНДЕРНИХ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Шевченко Анастасія Ростиславівна

провідний спеціаліст Відділу міжнародних зв'язків Президії Національної академії наук України

Вже не перше століття гендерна політика є найбільш серйозною із невирішених проблем сучасності і, об'єктивно, розчинена в еволюційних стосунках між чоловіком і жінкою [1-4]. Проблема насильства по відношенню до жінок та дітей, наразі, є однією з ключових, і за своєю важливістю випереджає глобальні питання миру, безпеки, боротьби з бідністю, розвитку і захисту прав людей [5]. Правова еволюція у розв'язанні порушень економічного і соціального характеру, складовою частиною якої є гендерна політика – є нагальним викликом сучасного конституційного, процесуального і міжнародного права. Її політика щодо вирішення актуальних питань гендерної сегрегації виконує роль потужного фундаменту, на якому будується розв'язання концептуальних підходів щодо протиправної і агресивної поведінки у частині порушення прав і свобод людини [6].

Останні три десятиліття масові жіночі рухи і громадські організації майже по всьому світу намагаються активно долати проблему кривдженя жінок. Гендерні злочини є результатом нерівносильних вчинків, що відбуваються між двома статями. На жаль, це явище є незворотнім і з його проявами необхідно боротися усіма можливими правовими засобами. До 2007 року, 89 країн світу прийняли постанову з метою припинення

домашнього насильства. Понад 100 країн визнали факт гвалтування злочином, а ще 90 держав висловились проти сексуального кривдження, осудили і підтримали карні дії щодо торгівлі людьми [7]. Громадські діячі постійно перебувають у щільному контакті із громадянами, що постраждали, не розділяючи їх за національністю, расовою приналежністю, віросповіданням, місцем проживання тощо. Вони намагаються лобювати інтереси усіх без виключення потерпілих. Активісти цих громадських установ підтримують людей, всіляко заохочують їх не приховувати свої проблеми, забезпечують нужденних притулком, необхідною допомогою і, в першу чергу, правовою підтримкою, особливо для тих, хто не може собі цього дозволити. На жаль, існування гендерних злочинів та захист жінок і дівчат під час міжнародних збройних конфліктів ще існує і сьогодні. Ця тема досить складна, актуальна і дуже чутлива, тому, потребує окремого, фахового обговорення і системного вивчення. Варто зауважити, що востаннє гендерна проблематика розглядалась 30 вересня поточного року під час засідання Ради Безпеки ООН [8].

Але і в мирні часи гендерна сегрегація є проблемою, що уособлює в собі статеву нерівність, соціальну асиметрію і продовжує паразитувати як «звичайна», «усталена» норма цивілізованого суспільства. За даними Міністерства сім'ї, молоді та спорту України близько дев'яноста тисяч українців застосовують фізичну силу до своїх рідних та близьких [9]. Глобалізація світової економіки загострила проблему транскордонної міграції. Це, в свою чергу, посприяло вивезенню за кордон, насамперед, жінок та дітей з метою комерційної сексуальної експлуатації та примусової праці [10]. За поставками «живого товару» на Захід, Україна посідає п'яте місце у світі [11]. Через географічне розташування наша держава перебуває в центрі міграційних потоків, відіграючи, по суті, роль транзитної зони на шляху до країн Західної Європи. Механізми утворення транзитних потоків постійно вдосконалюються. В цьому аспекті нелегальна міграція та торгівля людьми стає однією з головних загроз національній безпеці України [12].

Згідно моніторингу Міжнародної Амністії, насильство в сім'ї не є особливістю лише України, чи є більш поширеним в Україні, ніж у інших країнах світу. Лише за останній рік, організація виклала низку спеціальних доповідей з проблеми домашнього насильства в Албанії, Білорусії, Великобританії, Грузії, Іспанії, Росії, Туреччині, Франції, Швеції. Насильство щодо жінок має глобальне розповсюдження, але не є неминучим [13]. Світова економічна рецесія загострила нову форму тиску в частині порушення прав людини, що останнім часом у літературі отримало визначення – «офісний фашизм», який своєю появою засвідчив стан сучасного ставлення деяких роботодавців до підлеглих в часи

глобальної кризи, особливо, стосовно жінок. У 1993 році була проголошена Декларація ООН щодо викоренення насильства, яке направлене проти жінок і дівчат, як прояв усіх форм фізичного, сексуального і психологічного зловживання, що стається вдома чи у приватних місцях [14]. З 2008 року Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун очолює світову кампанію із подолання насильства проти жінок, яка триватиме до 2015 року [15].

Щодо захисту прав потерпілих, слід відмітити, що в Україні права останніх часто не поважаються. В органах правосуддя прокурорами та суддями демонструється неспівчутливе, часом, глузливе ставлення до жертв. Небезпека, зокрема, й для України полягає в тому, що насильство сприймається, як цілком нормальна частина стосунків між чоловіком і жінкою або ж виправдовується ревностями, захистом гідності, культурними чи релігійними традиціями. Суспільство приховує факт існування цієї проблеми, а жертви не знаходять не лише допомоги, але й співчуття. Через це, Організація Об'єднаних Націй закликає Україну продовжувати роботу над удосконаленням національного законодавства щодо протидії насильству в сім'ї та вирішення гендерних питань [16]. Механізми вирішення проблем гендерної політики знаходять свою реалізацію і на глобальному рівні. Таким вдалим прикладом є створення Фонду ООН з довіри і заборони насильства над жінками. Цей Фонд щорічно робить внески в процеси підтримки найбільш інноваційних і ефективних стратегій у напрямку зменшення насильницьких дій по відношенню до жінок і дівчат.

Література:

1. Даудова Г.В. «Формування та реалізація державної гендерної політики в Україні»: Автореферат дис. канд. наук: 25.00.02 - 2008.
2. Лесик А. «Ідея гендерної рівності повинна пронизувати все національне законодавство» // «Юридичний вісник України» // 26 листопада — 2 грудня 2005 року, № 47.
3. Аніщук Н.В. «Переслідування за статевою ознакою у контексті проблеми гендерного насильства» Форум права. -2008. -№ 2. – С.6-10.
4. Шевченко А.Р. «Професійна гендерна сегрегація і механізм її вирішення шляхом жіночого підприємництва в умовах глобальної економічної рецесії» VIII Международная научно-практическая конференция «Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины» 1 – 3 октября 2009 год, Алушта.
5. WomenWarPeace.org (2009): [електрон. ресурс]. – режим доступу: <http://www.womenwarpeace.org/about> – заголовок з екрану.
6. Шевченко А.Р. «Парадигма розвитку допоміжного органа ЕКОСОП, Комісії із захисту прав людини, як міжнародної неурядової організації

щодо викликів і вдосконалення проблем міжнародного права в частині протиправного ставлення до людини». Матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Захист прав і свобод людини і громадянина: напрямки реалізації в Україні». Юридична лінія, Частина I, м.Тернопіль, лютий 2008р. С.27-31.

7. It's a global emergency. But it is happening behind closed doors. United Nations Trust Fund to End Violence Against Women.-2008. Produced by UNIFEM, UN Trust Fund Administrator. 12 p.

8. Security Council Resolution Mandating Peacekeeping Missions to Protect Women, Girls from Sexual Violence in Armed Conflict. Security Council, 6195th Meeting (AM). 30 September 2009. New-York.

9. Масштаби домашнього насильства (2008): [електрон. ресурс]. – режим доступу: <http://www.ua-reporter.com/novosti/65237> – заголовок з екрану.

10. Витяг з Доповіді Державного департаменту США про торгівлю людьми (2007): [електрон. ресурс]. – режим доступу: http://kiev.usembassy.gov/files/070612_TIP_Report_2007_Ukraine_Ukr.html – заголовок з екрану.

11. Дядюра К.О. «Засоби протидії торгівлі людьми: міжнародно-правовий досвід». Форум права. -2007. -№ 2. – С.48-53.

12. Балацько Л.С. «Протидія нелегальній міграції та торгівлі людьми як чинник забезпечення національної безпеки України» Наукове видання. Збірник наукових праць «Гілея (науковий вісник)» Спецвипуск – 2009 р. С.243-248.

13. Міжнародна Амністія в Україні. Домашнє насильство є порушенням прав людини. (2007): [електрон. ресурс]. – режим доступу: http://amnesty.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=115&Itemid=28 – заголовок з екрану.

14. Declaration on the Elimination of Violence against Women. Resolution adopted by the General Assembly. [on the report of the Third Committee (A/48/629)]. 85th plenary meeting 20 December 1993. New-York.

15. International Day for the Elimination of Violence against Women – Statement from the Executive Director (2008): [електрон. ресурс]. – режим доступу: http://www.unifem.org/news_events/story_detail.php?StoryID=765 – заголовок з екрану.

16. Україну закликали покращувати закони з протидії насильству в сім'ї (2009): [електрон. ресурс]. – режим доступу: <http://human-rights.unian.net/ukr/detail/190968> – заголовок з екрану.

**ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАХОДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО
ПРИПИНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ
ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

Ляшук Роман Миколайович

ад'юнкт кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького

Застосування Державною прикордонною службою України заходів адміністративного припинення спеціального призначення впливає на формування правової свідомості суспільства. Можливість настання несприятливих наслідків для індивідів, у разі порушення ними норм права, здійснює попереджувальну дію на психіку.

Все ж, суть подібних заходів адміністративного примусу полягає в “примусовому припиненні протиправних дій, що порушують встановлений порядок”. Цільове призначення названих заходів визначило і їх найменування – заходи адміністративного припинення [1].

Заходами спеціального призначення є комплекс виняткових, екстраординарних засобів адміністративного впливу [2], що застосовуються тільки до правопорушника (фізичної особи), які здатні завдати йому певної фізичної шкоди і навіть позбавити життя. До таких засобів відносять застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та фізичної сили. О.К. Безсмертний, В.П. Петков, О.С. Фролов відстоюють позицію, що один лиш попереджувальний вигук про можливість застосування спеціальних засобів вже є заходом адміністративного припинення [3].

Спеціальний характер зазначених заходів визначає специфіку підстав їх застосування. Це, як правило, невідкладні випадки, коли необхідно припинити протиправні дії, небезпечні для життя і здоров'я людей [4].

До заходів адміністративного припинення спеціального призначення Державної прикордонної служби України належать: застосування фізичної сили, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, бойової техніки та використання службових собак [5].

Отже, заходи адміністративного припинення спеціального призначення є важливим засобом правоохоронної діяльності прикордонної служби. Для дотримання правомірності застосування екстраординарних засобів адміністративного впливу необхідно дослідити підстави та порядок їх використання.

Література:

1. Еропкин М.И. Управление в области охраны общественного порядка. – М.: Юрид. лит., 1965. – С. 137.
2. Бандурка О.М. Заходи адміністративного припинення в діяльності міліції: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / – Харків, 1994. – 155 с.
3. Безсмертний О.К., Петков В.П., Фролов О.С. Порядок попередження про намір застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та фізичної сили з боку працівників міліції // Вісник Університету внутрішніх справ. – 1996. – № 1. – С. 49.
4. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. Колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. – С. 427.
5. Інструкція про застосування зброї, бойової техніки, озброєння кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України спеціальних засобів та заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони України: Наказ Адміністрації ДПСУ 21.10.03 р. № 200. Зареєстровано в Мініюсті України 22 жовтня 2003 р. за № 963/8284. [Електронний ресурс] : Законодавство України / Правова серія «Інфодиск». – К.: CD-вид-во «Інфодиск», 2007. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор. – Системні вимоги: Pentium-233; 32 mb RAM; CD-ROM Windows 95OSR/98/NT SP6/2000/XP. – Назва з титул. екрану.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ВСТАНОВЛЕННЯ ЦІН/ТАРИФІВ НА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ У М. КИЄВІ

Рябова Ольга Олексіївна

здобувач кафедри адміністративного права і процесу Київського національного університету внутрішніх справ

Для будь-якої держави актуальною є організація та ефективність функціонування публічної адміністрації як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях. На сьогодні можливо навести цікавий приклад прояву рівня правосвідомості щодо врахуванні громадської думки при прийнятті рішень органами публічної влади м. Києва.

Відповідно до підпункту 2 пункту 1 частини 1 статті 28 Закону України „Про місцеве самоврядування в Україні” до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать власні (самоврядні) повноваження із встановлення в порядку і межах, визначених законодавством, тарифів щодо оплати побутових, комунальних,

транспортних та інших послуг, які надаються підприємствами та організаціями комунальної власності відповідної територіальної громади; погодження в установленому порядку цих питань з підприємствами, установами та організаціями, які не належать до комунальної власності.

Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 25 грудня 2003 року № 21-рп/2003 (справа про особливості здійснення виконавчої влади та місцевого самоврядування у місті Києві) висловив правову позицію, що однією з особливостей здійснення виконавчої влади і місцевого самоврядування в місті Києві є зосередження у Київській міській державній адміністрації функцій у сферах виконавчої влади і місцевого самоврядування. Безпосередньо функції у сфері виконавчої влади реалізуються спеціально уповноваженими посадовими особами Київської міської державної адміністрації. Функції місцевого самоврядування здійснюють посадові особи, зокрема заступники Київського міського голови з питань здійснення самоврядних повноважень тощо (статті 14, 16 Закону України "Про столицю України - місто-герой Київ").

Таким чином, на сьогодні у місті Києві тарифи на житлово-комунальні послуги мають затверджуватися відповідно до підпункту 2 пункту 1 частини 1 статті 28 Закону України „Про місцеве самоврядування в Україні” Київською міською державною адміністрацією як виконавчим органом Київської міської ради.

Одночасно згідно з абзацом 2 пункту 2 Порядку формування тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 травня 2009 р. № 529, (далі - Порядок) тарифи на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій (нормативні витрати) розраховуються виконавцями окремо по кожному будинку та доводяться до відома власників житлових будинків (гуртожитків), власників квартир (житлових приміщень у гуртожитках), власників нежитлових приміщень у житлових будинках (гуртожитках), інших споживачів житлово-комунальних послуг у відповідному будинку шляхом проведення громадських слухань.

Відповідно до частини 1 статті 11 Закону України „Про житлово-комунальні послуги” громадські слухання у сфері житлово-комунальних послуг проводяться в порядку, визначеному статутом територіальної громади. Дія цього Закону стосується і послуги з утримання будинків і прибудинкової території.

Із набранням чинності Порядку мешканці отримали право брати участь у прийнятті управлінського рішення (встановлення тарифів на послуги з утримання будинків і прибудинкової території), якому одночасно кореспондує обов'язок виконавців відповідних послуг доводити до відому мешканців розрахунки тарифів на ці послуги. Проте

наразі Київською міською владою не вживаються заходи щодо проведення громадських слухань та встановлення порядку їх проведення, натомість нею безпідставно висловлюється думка щодо необхідності встановлення порядку проведення таких слухань Міністерством з питань житлово-комунального господарства України.

Затверджені вищезазначеними розпорядженнями тарифи порушували вимоги статей 29, 30 Закону України „Про житлово-комунальні послуги” в частині доступності житлово-комунальних послуг для всіх категорій споживачів та рівності правових гарантій, що в свою чергу, є порушенням статті 24 Конституції України.

Внаслідок ігнорування Київською міською владою обов’язку щодо встановлення порядку проведення громадських слухань стосовно розрахунків тарифів на житлово-комунальні послуги у м. Києві, пояснюючи свою бездіяльність недосконаlostями законодавства (відсутністю прямо передбачених повноважень), пропонується, з огляду на специфічність реалізації виконавчої влади та місцевого самоврядування в м. Києві, передбачити такі повноваження у спеціальному законі, що визначає статус м. Києва як столиці України.

Одночасно на практиці існує спір: тарифи має встановлювати Київська міська державна адміністрація чи Київська міська рада. Оскільки це питання стосується територіального інтересу, має комплексний характер, то за доцільне вбачається прийняття таких рішень Київською радою, що б сприяло демократизації цього процесу та можливості врахування пропозицій народних обранців – депутатів Київської ради, розгляду альтернативних думок.

Вищевикладене свідчить про правовий нігілізм з боку Київської міської влади щодо виконання своїх обов’язків перед мешканцями Києва, зокрема щодо врахування їхньої думки під час прийняття управлінських рішень.

Тому, пропонується у проекті Закону України „Про столицю України – місто-герой Київ”, який наразі розробляється Верховною радою України, прямо передбачити:

1. повноваження Київської міської ради щодо затвердження/погодження цін/тарифів на житлово-комунальні послуги;
2. обов’язок із встановлення в статуті територіальної громади м. Києва порядку проведення громадських слухань щодо встановлення цін/тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та при будинкових територіях.

Джерела:

1. Закон України „Про місцеве самоврядування в Україні”;

2. Рішення Конституційного Суду України від 25 грудня 2003 року № 21-рп/2003 (справа про особливості здійснення виконавчої влади та місцевого самоврядування у місті Києві);
3. Закон України "Про столицю України - місто-герой Київ";
4. Порядок формування тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 травня 2009 р. № 529;
5. Закон України „Про житлово-комунальні послуги”.

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ – СУБ’ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Твердохліб Вадим Юрійович

здобувач кафедри адміністративного та господарського права Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова, начальник Фрунзівського районного управління юстиції Одеської області

До найважливіших функцій держави Конституція України віднесла забезпечення прав і свободи людини, соціальний, правовий і економічний захист громадян. Саме права і воля людини, її гарантії визначають зміст і соціальну спрямованість державної діяльності.

Юридичне забезпечення адміністративної реформи і створення системи державного управління в загальному належить адміністративному праву.

Адміністративне право є однією з важливих галузей правової системи України. Його правова база ґрунтується на конституційних положеннях України, нормативних актах Президента, Верховної Ради та Уряду України, актах органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, референдумів, інших державних структур.

Оскільки адміністративне право входить в структуру публічного права, то воно, певним чином, регулює діяльність структур виконавчої влади, місцевого самоврядування, державних і недержавних підприємств, установ, організацій.

Завдяки адміністративному праву, у відносинах представників держави з різними суб’єктами права, що не мають владних повноважень, встановлюються управлінські правовідносини.

Як відомо, адміністративні правовідносини не можуть виникнути поза суб’єктами права. Вони виникають між ними як вольові відносини. При цьому є правовідносини, для виникнення яких потрібне волевиявлення всіх їх учасників, наприклад, при розгляді звернення на

певні дії місцевого осередку Всеукраїнської громадської організації (суб'єкт).

Взагалі суб'єкт – особа чи організація як носій певних прав та обов'язків [1].

Суб'єкт права – фізична або юридична особа, яка є учасником національних чи міжнародних правовідносин [2].

Ківалов С. В., Біла Л. Р. вважають, що бути суб'єктом адміністративного права означає мати права та обов'язки у сфері державного управління [5].

На думку Колпакова В.К. в адміністративному праві під суб'єктом потрібно розуміти носія (власника) прав та обов'язків у сфері публічного управління, які передбачені адміністративно-правовими нормами, здатного надані права реалізовувати, а покладені обов'язки виконувати [3].

Таким чином, суб'єкти адміністративного права – це учасники правових відносин, які мають суб'єктивні права та виконують юридичні обов'язки.

Для того, щоб бути суб'єктом адміністративного права юридичні особи володіють правосуб'єктністю. В органах виконавчої влади, органах місцевого самоврядування правосуб'єктність знаходить свій вираз у нормативно закріпленій за ними компетенції, тобто у сукупності їх прав та обов'язків, що надаються їм законодавством для виконання відповідних функцій. Те ж саме стосується інших юридичних осіб, в тому числі і громадських організацій, які функціонують в системі адміністративно-правових відносин, використовуючи надані їм законодавством права і зобов'язання виконувати покладені законодавством на них обов'язки. Громадські організації можуть виступати в якості суб'єктів адміністративно-правових відносин, що виникли між ними та іншим суб'єктом цих відносин.

Потрібно погодитись з Бітяк Ю.П., що: «Для осуществления своей деятельности объединения граждан наделяются широкими правами. Они могут выступать участниками общественных правоотношений, приобретать имущественные и неимущественные права, принимать участие в разработке государственной политики и формировании органов власти, проводить массовые мероприятия и т. п.» [4].

Суб'єкт адміністративного права виступає у вигляді однієї особи, здатної виробляти, виражати й здійснювати певну волю як учасник конкретних управлінських відносин, тому й характеризується зовнішньою відокремленістю. Наприклад, громадська організація складається з багатьох фізичних осіб (членів організації), але в адміністративно-правовій сфері виступає виключно як одна особа.

Потрібно зазначити, що на громадські організації, як і на всі інші суб'єкти господарювання, покладається обов'язок додержуватися пожежних, санітарних та інших загальнообов'язкових норм і правил.

Таким чином, приходимо до висновку, що громадські організації можуть виступати суб'єктами адміністративного права.

Література:

1. Тлумачний словник української мови онлайн «Словник.net» / [авт.-уклад. Дмитрієв О.]. – 2006-2009. – Режим доступу до словника: <http://www.slovnyk.net/?swrd=%F1%F3%E1%27%BA%EA%F2>.
2. Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: «Укр. енцикл.», 1998 – Т. 5: П-С. – 2003. – 736 с.
3. Колпаков В. К. Адміністративне право України: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. – Київ: Юрінком Інтер, 2003. – 537 с.
4. Административное право Украины / [Битяк Ю.П., Богуцкий В.В., Гаращук В.Н. и др.] ; под ред. проф. Ю.П. Битяка. – [2-е изд.]. – Х. : Право, 2003. – 576 с.
5. Ківалов С. В. Адміністративне право України: навчально-методичний посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла. – Одеса: Юридична література, 2002. – 250 с.

КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ЯК ФОРМА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Чайко Василь Сергійович

ад'юнкт кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності Донецького юридичного інституту ЛДУВС імені Е.О.

Дідоренка

Сьогодні є необхідність детального дослідження проблеми організації та діяльності контрольно-наглядових органів (суб'єктів) у сфері реалізації адміністративно-наглядових повноважень як складової частини процесу державного регулювання правоохоронної діяльності з метою вдосконалення діяльності правоохоронних органів та їх окремих підрозділів.

Загальнотеоретичні проблеми контролю та нагляду у контексті організуючого впливу на суспільні відносини досліджувало багато вчених. Так, питанням змісту контрольно-наглядової діяльності та її проблемам присвячені праці Д.М. Бахраха, В.Б. Авер'янова, В.М. Гаращука, О.В.

Баклана, О.М. Бандурки, Х.П. Ярмачі та інших, але, на жаль, в науковій літературі майже не приділялося уваги питанням контрольно-наглядового провадження в ОВС України.

У цілому адміністративний процес становить собою систему проваджень, що співвідносяться з ним як категорії загального та особливого. Виділення окремих проваджень у межах адміністративного процесу обумовлено низкою чинників. Насамперед кожному провадженню притаманні свої мета й коло завдань, які розв'язуються для досягнення цієї мети. Реальний розподіл адміністративного процесу на відповідні процесуальні провадження відбиває об'єктивну необхідність суспільного розділення праці та професійної спеціалізації діяльності різних уповноважених суб'єктів. При цьому виділення конкретних проваджень у межах адміністративного процесу пов'язано й з необхідністю врегулювання певних, якісно однорідних суспільних відносин, що складаються в адміністративно-процесуальній сфері та, отже, набувають характеру процесуальних правовідносин.

Розгляд контрольної та наглядової діяльності у складі адміністративного процесу розпочався з 60-х років ХХ ст. у зв'язку з обґрунтуванням наявності адміністративного процесу в складі юридичного процесу.

На думку вченого Ю. Старилова, перспектива таких теорій адміністративного процесу, як «правоохоронна», «юрисдикційна» або «деліктна», у їх розвитку в напрямку відстоювання ідеї про те, що адміністративний процес являє собою в цьому розумінні слова правозастосовну, правоохоронну та контрольно-наглядову адміністративну діяльність, котра здійснюється в нормативно встановленому порядку. Таку діяльність здійснює широке коло посадових осіб з метою застосування заходів примусу до фізичних та юридичних осіб [1, с. 5–7].

Окремі вчені формою реалізації наглядово-контрольної діяльності називають наглядово-контрольне провадження як різновид адміністративного провадження. Так, Д. Осінцев залежно від процесуальних засобів адміністративно-правового регулювання відокремлює такі адміністративні провадження: правотворче провадження, яке пов'язане з встановленням спеціальних адміністративно-правових режимів та правозастосовне провадження з прийняття декларативних статусних актів, конститутивних статусних актів, правозасвідчувальних актів, яке складається з повідомного, наглядово-контрольного та виконавчих проваджень [2, с. 39–40].

За функціональною ознакою в структурі адміністративного процесу сучасні науковці виділяють: а) провадження, що носять установчий характер (провадження з утворення державних органів, суб'єктів

підприємницької діяльності); б) провадження, що мають правотворчий характер (провадження з відпрацювання та прийняття нормативних актів); в) правоохоронні провадження (провадження у справах про адміністративні правопорушення, провадження за скаргами громадян); г) правонаділяючі провадження (провадження з реалізації контрольно-наглядових повноважень) [3, с. 210-211].

За своєю правовою природою контрольно-наглядові провадження ОВС відносяться до адміністративно-правових засобів попередження правопорушень у суспільстві і мають на меті:

- 1) здійснення превентивного впливу на правовідносини;
- 2) отримання інформації (даних) про фактичний стан підконтрольного об'єкта, даних щодо виконання ними вимог нормативно-правових актів, виявлення правопорушень;
- 3) надання допомоги підконтрольній структурі в наведенні порядку на об'єкті;
- 4) припинення порушення вимог законодавства.

Як бачимо, на сьогодні адміністративно-правова теорія досі немає єдиної концепції у розумінні змісту адміністративного процесу, у зв'язку з чим немає спільності поглядів з питання його структури: окремі вчені вважають, що він єдиний й складається з окремих проваджень, на думку інших дослідників, адміністративний процес поділяється на декілька видів, кожен з яких містить у собі окремі провадження.

Отже, на підставі зазначеного, на наш погляд, до системи контрольно-наглядових проваджень міліції можна віднести такі, відносно самостійні провадження щодо: а) проведення перевірок; б) вилучення документів; в) витребування інформації та документів; г) контроль за дотриманням правил паспортної системи; д) забезпечення безпеки дорожнього руху (дотримання законів, правил, нормативів у цій сфері); е) ведення профілактичного обліку правопорушників, криміналістичного та оперативного обліків. Також, на наш погляд, до контрольно-наглядових проваджень слід віднести розгляд скарг та заяв в ОВС (підрозділами, відділеннями, секторами, окремими співробітниками міліції, які наділені контрольно-наглядовими повноваженнями).

Доречно вкотре зауважити, що поєднання контрольних і наглядових повноважень служб, інспекцій та підрозділів міліції дозволяє їм не лише констатувати факти порушень, але й давати обов'язкові вказівки про їх усунення з метою профілактики правопорушень; дозволяти чи забороняти певні дії; застосовувати до винних заходи адміністративного впливу.

На підставі вказаного вище та завдань, які стояли перед нами, ми вважаємо, що контрольно-наглядове провадження ОВС – форма адміністративно-правової діяльності уповноважених суб'єктів міліції (її службами, підрозділами, інспекціями, секторами та окремими

співробітниками, які володіють контрольно-наглядовими повноваженнями), яка здійснюється в межах їх компетенції, регламентується нормами адміністративного процесу і виражається у здійсненні юридичних дій зі спостереження, перевірки відповідності виконання і дотримання підконтрольними (піднаглядовими) об'єктами правових актів, припинення правопорушень відповідними організаційно-правовими засобами й застосування до винних заходів адміністративного впливу.

Література:

1. Старилев Ю. Н. Административный процесс в системе современных научных представлений об административной юстиции / Ю. Н. Старилев // Государство и право. – 2004. – № 6. – С. 5–7.
2. Осинцев Д. В. Лицензионно-разрешительная система в Российской Федерации / Д. В. Осинцев. – Екатеринбург, 1999. – С. 39–40.
3. Адміністративне право України: підручник / [Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.]; за ред. Ю. П. Битяка. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.

**ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ТАКТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ У
КРИМІНАЛІСТИЦІ**

Богачук Василь Степанович

*здобувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Академії
адвокатури України*

Важливу роль у розробці теоретичних проблем тактичних операцій відіграли дослідження А.В. Дулова. Ним вперше обґрунтована нагальна потреба слідчо-оперативної практики у дослідженнях спрямованих на оптимальне виконання тактичних завдань. Такі завдання вимагають для свого виконання проведення груп слідчих, оперативно-розшукових, ревізійних дій. Поєднання таких дій, на думку А.В. Дулова, повинні обійматися поняттям «тактична операція» (Дулов А.В., 1972 р.).

В подальшому теоретичні і практичні питання тактичних операцій розробляли Р.С. Белкін, В.П. Бахін, А.В. Дулов, Л.Я. Драпкін, Г.А. Зорін, В.О. Коновалова, В.І. Перкін, О.Д. Трубачов, М.О. Селіванов, В.О. Образцов, А.В. Старушкевич, В.І. Шиканов, М.П. Яблоков й ін.

Аналіз досліджень присвячених теорії тактичних операцій, показав, що незважаючи на значну кількість публікацій, поки не існує єдиного погляду на ознаки та поняття тактичної операції.

На думку науковців проведення тактичних операцій при розслідуванні злочинів: а) дозволяє ефективно використовувати мобільність, маневреність і гнучкість оперативних можливостей органів дізнання, що в поєднанні з процесуальними можливостями слідчих органів забезпечує оптимальне виконання різного роду тактичних завдань; б) стимулює широке використання криміналістичної й оперативної техніки; в) ефективно у ситуаціях, коли для перевірки криміналістичної версії доцільно використовувати прямий експеримент, що дозволяє одержати й надалі надати суду наочні й переконливі докази, які безпосередньо свідчать про злочинні дії конкретних осіб і в такий спосіб викрити їх; г) дозволяє перебороти дублювання в зборі й обробці фактичних даних, використовуваних слідчим і органом дізнання; д) найбільш повно відповідає принципам наукової організації праці (Шиканов В.І., 1975 р.). Все це, припускає поглиблену розробку теорії тактичних операцій саме з позицій наукової організації праці й принципів науки управління. Разом з тим, тактичні операції є засобами: 1) виконання процесуальних і тактичних завдань у тих випадках, коли вони за обсягом або змістом не можуть бути виконані окремою слідчою дією;

2) забезпечення взаємодії слідчого з різними державними органами й громадськими організаціями; 3) реалізації методів розслідування (Дулов А.В., 1985 р.).

Вищевикладене переконує, що розробка теоретичних та практичних питань тактичних операцій - реальність сьогодення, а сам напрям у криміналістиці є актуальним і перспективним.

На думку В.И. Шиканова, тактична операція - система погоджених слідчих дій, оперативно-розшукових заходів і інших дій, які проводяться у повній відповідності з вимогами кримінально-процесуального закону правочинними посадовими особами для встановлення питань, які входять до предмету доказування по розслідуваній кримінальній справі (Шиканов В.І., 1975 р.).

На нашу думку, визначення В.І. Шиканова, має певні недоліки. Слідчі дії, оперативно-розшукові заходи, інші дії за своїм змістом і результативністю принципово відрізняються. Така відмінність зумовлена процесуальною регламентацією та доказовими якостями. А отже, слідчі дії, оперативно-розшукові заходи й інші дії, не можуть рівною мірою виконуватися в повній відповідності з вимогами тільки кримінально-процесуального закону, іноді їх регламентують і підзаконні нормативні акти.

Крім цього А.В. Дулов, справедливо відзначав, що під час тактичних операцій не можна обмежуватися лише предметом доказування, тому що в процесі проведення тактичних операцій доводиться виконувати завдання й проміжного характеру (Дулов А.В., 1985 р.).

На думку О.Д. Трубачова, тактичну операцію можна визначити як особливий прийом виконання конкретних тактичних завдань виявлення й розслідування злочинів, які є комплексом слідчих, оперативно-розшукових, ревізійних і інших дій, комбінуємих у різних варіаціях залежно від характеру виконуваних завдань і конкретних обставин, які здатні істотно вплинути на хід і результати їх проведення (Трубачов О.Д., 1982 р.).

Вважаємо, що і такий погляд на сутність тактичної операції має певні недоліки. Так, автор визначає тактичну операцію як «особливий прийом виконання конкретних тактичних завдань», однак прийом і операція - два цілком різнопорядкові поняття.

На нашу думку, тактична операція не може бути спеціальним прийомом виконання тактичних завдань, оскільки вона, у першу чергу, засіб виконання конкретних тактичних завдань і одна з найефективніших форм взаємодії слідчого й оперативних працівників.

Оригінальне поняття тактичної операції сформулював Л.Я. Драпкін, який визначив її як комплекс слідчих, оперативно-розшукових, організаційно-підготовчих і інших дій, що проводяться за єдиним планом,

у порівняно стислий строк і спрямованих на виконання найбільш важливого й складного проміжного завдання, яке підпорядковується загальній меті розслідування кримінальної справи (Драпкін Л.Я., 1976 р.).

Вважаємо, що у даному визначенні зайво вказано на організаційно-підготовчі дії, тому що такі дії у визначенні не несуть функціонального спрямування, такі дії відображають організаційну сторону проведення як слідчих дій, так і оперативно-розшукових заходів, і цілком та повністю поглинаються останніми.

Небезперечним є виділення у визначенні тактичної операції такої ознаки як проведення її у «порівняно стислий строк», оскільки тактичні операції розробляються з урахуванням сформованої слідчої ситуації на певному етапі розслідування і можуть мати умовні строки, або ж взагалі не мати твердих рамок строку виконання.

Вважаємо, що більш обґрунтованим є визначення тактичної операції, запропоноване А.В. Дуловим, який вважає, що тактична операція - сукупність слідчих, оперативних, ревізійних і інших дій, які розробляються та проводяться у процесі розслідування за єдиним планом під керівництвом слідчого з метою реалізації тактичного завдання, яке не може виконуватися проведенням у справі окремих слідчих дій.

Вважаємо, що такий підхід до визначення тактичної операції має окремі переваги в порівнянні з раніше наведеними визначеннями, зокрема, він логічно правильний, характеризується впорядкованістю ознак тактичної операції й несе функціональну спрямованість.

Проведений нами аналіз наукових джерел дозволив виділити найбільш істотні ознаки тактичної операції з урахуванням яких і повинно формулюватися її визначення. Серед них виділяємо такі ознаки: 1) системність взаємозалежних слідчих дій, оперативно-розшукових заходів і інших дій; 2) обумовленість цієї системи дій слідчою ситуацією; 3) планомірність реалізації зазначеної системи дій; 4) керівна роль слідчого; 5) спрямованість дій на виконання конкретних тактичних завдань.

Отже, на нашу думку, тактичну операцію можна визначити як систему погоджених і взаємозалежних за метою проведення слідчих дій, оперативно-розшукових заходів і інших дій, розроблювальних з урахуванням виниклої слідчої ситуації, які проводяться за загальним планом і під керівництвом слідчого, для виконання тактичних завдань.

ПЛАНИ ТА СХЕМИ ЯК ДОДАТКИ ДО СЛІДЧИХ ДІЙ

Гагаловська Анна Петрівна

ад'юнкт кафедри кримінального процесу Київського національного університету внутрішніх справ

Кримінально-процесуальне законодавство України, визначаючи протоколювання основним способом оформлення слідчих дій, передбачає також застосування з метою фіксації їх результатів складання планів і схем.

Проблеми складання та процесуального статусу планів і схем, як додатків до слідчих дій, неодноразово розглядалися науковцями [1, с. 31-36; 2; 3 та ін.]. Однак, окремі питання щодо правил складання та процесуальної регламентації таких додатків, ще залишаються дискусійними і потребують нових поглядів на проблеми чи додаткового уточнення.

Згідно ст. 85 КПК України, додатками до протоколу огляду місця події можуть бути плани та схеми. План - це графічне площинне зображення (креслення) певного місця, виконане у масштабі чи схематично (у вигляді схеми). Різниця між планом і схемою полягає в тому, що перший виконується у масштабі, другий - без масштабу, орієнтовно, із зазначенням розмірів об'єктів, їх форм та відстаней між ними [4, с. 248].

Використання графічних методів фіксації доказової інформації при розслідуванні кримінальних справ є традиційним вже багато сторіч. Поява фотографії, кінозйомки, а згодом - відеозапису дещо потіснили графічні методи, однак і сьогодні вони є допоміжним засобом, по суті єдиним, який дозволяє зафіксувати те, що неможливо зробити іншими засобами.

Згідно ч. 4 ст. 85 КПК України до протоколу слідчої дії можуть бути додані плани і схеми та інші матеріали які пояснюють його зміст. Однак, на відміну від протоколів слідчих дій, їх доказове значення, у законі не визначено. Уявляється, що це одна з причин їх недостатньо широкого використання в кримінальному судочинстві.

Науковці мають різні погляди на процесуальне значення додатків до протоколів слідчих дій.

Так, на думку М.С. Строговича, додані до протоколу матеріали не мають самостійного доказового значення й слугують лише ілюстрацією і засобом наочності протоколу відповідної слідчої (судової) дії [5, с. 455]. Інші автори, уважають ці матеріали самостійним джерелом доказів [6, с. 44-46].

Незважаючи на розбіжності в питанні процесуальної природи доданих до протоколів слідчих дій планів і схем, більшість вчених всеж

визнає за ними доказове значення, однак питання про віднесення їх до тих або інших видів доказів (джерел доказів) вирішується неоднозначно.

Одні автори, плани та схеми відносять до речових доказів [7, с. 44], інші вважають, що такі додатки до протоколів є способом процесуального закріплення речових доказів і тому повинні розглядатися як особливий різновид документів [8, с. 126].

Існує також думка, що плани та схеми є складовою частиною протоколу, якщо, вони доповнюють один одного, а якщо не доповнюють, - служать ілюстрацією його змісту [9].

Загальний висновок, що логічно випливає з проаналізованих нами думок авторів, зводиться до того, що додатки до протоколів у вигляді планів та схем мають подібність з документами.

Для документа як окремого виду доказу характерні такі ознаки.

1. Документ має походити від установ, підприємств, організацій, посадових осіб або громадян, має бути офіційним письмовим актом, засвідченим відповідним підписом.

До документів офіційних осіб ставляться особливі вимоги. По-перше, зміст документа має відповідати компетенції посадової особи; по-друге, сам документ має містити певні реквізити (встановлений для даного документа перелік відомостей, підписи, печатка тощо).

2. Документ є доказом, якщо відомості про факти, викладені в ньому, мають значення для кримінальної справи і за їх допомогою можна встановити наявність або відсутність обставин, які підлягають доказуванню у кримінальній справі.

3. У документі відомості про ті чи інші обставини, факти мають бути подані у вигляді опису цих обставин та фактів особами, від яких походить цей документ.

4. Документ набуває значення доказу, якщо він отриманий законним шляхом [10, с. 331].

Окремі автори вказують на необхідність визначення в законі доказового значення додатків до протоколів у вигляді планів та схем. Так, О.О. Ейсман, аналізуючи походження, умови утворення й значення додатків до протоколів слідчих дій, дійшов висновку, що окремі з них (малюнки, плани, креслення) є продуктами розумової діяльності й нічим не відрізняються від словесного опису. Ці додатки автором запропоновано розглядати складовою частиною протоколу. Вважаємо, що запропоноване О.О. Ейсманою вирішення питання про процесуальний статус додатків до протоколів є логічним і по суті правильним.

Плани та схеми мають ознаки документів, але якщо вони складені при проведенні слідчих дій як додаток, і пояснюють зміст протоколів, то їх варто розглядати складовою частиною протоколу відповідної слідчої дії. У цьому випадку протокол і додаток до нього становлять єдине ціле,

утворюючи «як би комплексний доказ, елементи якого взаємно доповнюють і збагачують один одного» [11, с. 119].

Отже, підводячи підсумок, зазначимо, що, на нашу думку, процесуальна природа та статус планів і схем такі: 1) вони не підпадають під інші носії інформації передбачені ст. 82 КПК України так як на них не фіксуються процесуальні дії; 2) згідно ст. 83 КК України, їх можна віднести до документів - джерел доказів, тому що в них викладаються або засвідчуються обставини, які мають значення для справи (наприклад, обстановка на місці дорожньо-транспортної події, якщо схема є додатком до протоколу огляду місця події); 3) вони пояснюють зміст протоколів до яких додаються; 4) з метою підвищення їх процесуального статусу необхідно доповнити КПК України статтею в якій викласти вимоги, загальні правила та особливості складання планів і схем за аналогом як це зроблено для звукозапису, кінозйомки та відеозапису (ст.ст. 85¹, 85²), що детальніше регламентує порядок складання таких планів та схем і відповідно підніме їх процесуальний статус до рівня звукозапису та відеозйомки.

Література:

1. Огляд місця події при розслідуванні окремих видів злочинів: Наук.-практ. посібн. / Бахін В.П., Клименко Н.І., Лукьянчиков Є.Д. та ін.; за ред. Н.І. Клименко. - К.: Юрінком Інтер, 2005. - 216 с.
2. Лисиченко В.К., Гулкевич З.Т. Об условиях формирования и правовой природе приложений к протоколам следственных действий // Криминалистика и судебная экспертиза. - 1986. - Вып. 32. - С. 3-7.
3. Подголин Е.Е. О документах, вещественных доказательствах и приложениях к протоколам следственных действий // Проблемы борьбы с преступностью: Матер. конф. - М., 1968. - С. 199-203.
4. Криміналістика: Підруч. / Журавель В.А., Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. та ін.; за ред. В.Ю. Шепітька. - К.: ІнЮре, 2004. - 725 с.
5. Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса: Основные положения науки советского уголовного процесса. - М.: Наука, 1968. - Т. 1. - 470 с.
6. Галкин В.М. Средства доказывания в уголовном процессе: Пособ. / Под ред. Н.С. Полевого. - М., 1967. - Ч. 1. - 50 с.
7. Выдря М.М. Вещественные доказательства в советском уголовном процессе: Монограф. - М.: Госюриздат, 1955. - 118 с.
8. Арсеньев В.Д. Вопросы общей теории судебных доказательств в советском уголовном процессе. - М.: Юрид.лит., 1964. - 179 с.
9. Дорохов В.Я. Протоколы следственных и судебных действий как вид доказательств // Советское государство и право. - 1979. - № 3. - С. 83-88.

10. Тертишник В.М. Кримінально-процесуальне право України: Підручн. - К.: А.С.К., 2003. - 1120 с.
11. Шейфер С.А. Следственные действия: Система и процессуальная форма: Монограф. - М.: Юрид.лит., 1981. - 128 с.

МОДЕЛЮВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОЛІМЕРНИХ МАТЕРІАЛІВ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ

Герасимов Роман Разяпович

ад'юнкт кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

Впровадження науково-технічних досягнень у слідчу і судову практику залежить від застосування новітніх методів дослідження речових доказів. Одним з таких методів є моделювання, яке останнім часом набуло широкого поширення у криміналістиці. Загальновідомо, що прийоми моделювання давно використовуються у слідчій, судовій та експертній практиці. В той же час, окремі аспекти теорії моделювання в криміналістиці недостатньо досліджені, зокрема це стосується використання методу моделювання при дослідженні речових доказів. Цю наукову проблему раніше вже досліджували В.Д. Арсеньєв, Р.С. Белкін, А.І. Вінберг, І.М. Лузгін, А.Р. Ратінов, М.О. Селіванов, О.О. Ейсман, А.С. Лазарі та інші.

Метою нашого наукового дослідження - аналіз і розробка теоретичних засад та практичних рекомендації щодо використання методу моделювання при криміналістичному дослідженні речових доказів.

Моделювання - метод наукового пізнання, який полягає в практичному чи теоретичному дослідженні штучно створеної або природної системи - моделі («квазі-об'єкта»), яка: 1) перебуває у кореляційному співвідношенні з реальним об'єктом пізнання; 2) здатна заміщати об'єкт пізнання; в) дозволяє отримати при її дослідженні нову інформацію про об'єкт пізнання [1].

Практика свідчить, що найбільш цінними засобами моделювання речових доказів є полімерні матеріали.

Цей висновок ґрунтується на наукових дослідженнях М.М. Зюскіна, Ю.І. Лаврова, Н.І. Клименко, О.І. Міронова, А.І. Вінберга, М.О. Селіванова.

Аналіз переваг і недоліків різних полімерних матеріалів використовуваних для моделювання криміналістичних об'єктів дозволив виділити найбільш перспективні: поліхлорвініл, стіракріл, тіоколові пасти - УТ-30-М, УТ-31, а також силіконові - К-18, СКТН, У-1-18. Універсальні

властивості мають силіконовий компаунд К-18 і паста СКТН. Широке використання таких матеріалів як засобів моделювання обумовило необхідність їх подальшого експериментального дослідження з метою з'ясування оптимальних умов точного відтворення ознак об'єктів, які моделюються. В результаті проведення експериментів встановлено, що процес полімеризації даних матеріалів триває протягом 24 годин, тому дослідження слідів на полімерах краще здійснювати через 2 доби [1, с. 12].

Відомо, що моделі відрізняються від об'єктів-оригіналів (навіть, якщо моделі виготовлені з найкращих матеріалів), тому при дослідженні моделей доцільно враховувати технічні засоби моделювання. Наприклад, усадка полімерного матеріалу спричиняє похибки при оцінці властивостей оригіналу. Такі обставини спричинили розробку норм і умов моделювання. Це стосується процесу виготовлення моделей.

Велика кількість криміналістичних об'єктів, які досліджуються за допомогою методу моделювання, а також відмінності властивостей полімерних матеріалів, обумовили розробку методики створення моделей, які відтворюють зовнішню будову цих предметів.

Вивчення об'єкту, що передує побудові моделі, має метою встановлення характеру й стану слідів на об'єкті. Це обумовлює вибір полімерного матеріалу, співвідношення його компонентів, колір полімерної маси. При виборі матеріалу враховують структуру поверхні об'єкту, його конфігурацію, а також прийоми і методи, які будуть використовуватися при дослідженні моделі. Методика отримання моделі конкретизується в залежності від об'єкту дослідження.

Для ефективного дослідження, предмети на яких залишаються сліди, що відтворюють зовнішню будову об'єктів, поділяють на 4 групи: 1) тверді матеріали: метал, дерево, пластмаса; 2) матеріали з волокнистою або пористою структурою поверхні: цегла, кість, деревина; 3) матеріали, які швидко деформуються: м'який ґрунт, сніг, пластилін, деякі продукти харчування; 4) сипучі матеріали: пісок, мука, цемент.

В теорії криміналістичного моделювання виділяють дві групи завдань, які вирішуються за допомогою полімерних моделей.

1. Ідентифікаційні: а) встановлення групової приналежності; б) встановлення індивідуальної приналежності; в) встановлення цілого за частинами.

2. Неідентифікаційні: а) встановлення механізму утворення слідів; б) вивчення стану і ступеня зносу ствола (для балістичних експертиз); в) встановлення факту розсвердлення ствола (для балістичних експертиз); г) виявлення змін характеру виразу слідів в залежності від кількості пострілів (для балістичних експертиз).

Дослідження полімерних моделей здійснюється у відповідності із загальними прийомами і методами, які розроблені в криміналістиці.

Фізична природа полімерних моделей відрізняється від фізичної природи оригіналу, що в свою чергу, дозволяє використовувати цілий комплекс методів і засобів дослідження: оптичні методи, рентгенівське випромінювання, профілографічні методи тощо.

Крім цього, при дослідженні полімерних моделей використовують фотографічні методи, у тому числі мікроскопи зі спеціальними приладами (фотонасадки).

У зв'язку із впровадженням полімерних матеріалів у практику криміналістичних (трасологічних і судово-балістичних) експертиз, відкрилися можливості використання методів оптичного профілювання. Полімери, які передають рельєф слідів, дозволяють проводити необхідні для профілювання операції.

Таким чином, практика підтвердила переваги полімерних матеріалів, які використовуються як засоби моделювання, оскільки виникла можливість зберігати речові докази в їх початковому вигляді. Значно розширились можливості криміналістичних досліджень за рахунок вивчення важкодоступних слідів і слідів складної конструкції. Крім того, за допомогою полімерів вдалося зафіксувати і зберегти сліди на об'єктах, які швидко деформуються, а також отримати моделі, які дають можливість проводити дослідження одного криміналістичного об'єкту у різних місцях одночасно (це особливо важливо для розшуку знарядь злочину). Також полімерні матеріали покращують контраст слідів на фоні моделі, порівняно з оригіналом, що, сприяє дослідженню та детальному вивченню мікроскопічних слідів.

Література:

1. Штофф В.А. Моделирование и философия. - М.-Л., 1966. - 248с.
2. Лазари А.С. Метод моделирования при исследовании вещественных доказательств. Автореф.дис. ... канд.юрид.наук: 717 / Всесоюз. науч.-исслед. ин-т по изуч. прич. и разраб. мер предупр. прест. - М., 1969. - 17 с.
3. Волочецкая Т.С. Современные проблемы моделирования в криминалистике и следственной практике: Учеб.пособ. — Калининград, 1997. - 95с.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОБІГАННЯ НЕЗАКОННОМУ ЗАВОЛОДІННЮ АВТОТРАНСПОРТОМ

Завгородня Ольга Юріївна

*ад'юнкт кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Київського національного університету внутрішніх справ*

1. Удосконалення протидії незаконному заволодінню автотранспортом - пріоритетний напрям діяльності органів внутрішніх справ. Останні десятиліття, ця проблема стала предметом пильної уваги науковців та практиків. В 70-х роках минулого століття в науковій літературі висвітлювалися лише окремі особливості протидії викраденню автотранспорту, при цьому найчастіше такі злочини розглядалися поряд з викладенням загальних положень боротьби з крадіжками, грабежами й розбоями. В 80-х роках такі проблеми вже розглядалися як самостійний комплекс питань попередження та розкриття незаконних заволодінь транспортними засобами. В 90-х роках відбулося різке збільшення кількості незаконних заволодінь автотранспортом, шляхом різноманітних за способом викрадень автомобілів, зухвалих нападів на водіїв, у тому числі, поєднаних з убивствами, застосуванням вогнепальної зброї й ін. В середині 90-х років ця тенденція загострилася, почала пов'язуватися з активізацією організованої злочинності.

2. Сьогодні ситуація вимагає пошуку нових форм і методів боротьби з незаконним заволодінням автотранспортом, а також вивчення, поширення і використання позитивного вітчизняного й закордонного досвіду. У цьому зв'язку протидія незаконному заволодінню автотранспортом, набуває міжнародного характеру. З одного боку, злочинність загострюється на національному рівні, а з іншого боку - стає усе більше транснаціональною.

Вжиті в останні роки правоохоронними органами України заходи щодо забезпечення запобігання незаконному заволодінню автотранспортом і розкриттю вже вчинених злочинних діянь, залишаються недостатньо ефективними. І хоча спостерігається зниження числа злочинних замахів на автотранспорт, однак рівень їх розкриття ще досить низький.

3. Проаналізована автором судово-слідча практика показує, що незаконні заволодіння автотранспортом, найчастіше вчиняють розгалужені організовані злочинні групи, які нерідко спеціалізуються на подібному виді кримінальної діяльності. У цих групах добре налагоджена система дій по заволодінню, перегону, прихованню й легалізації викрадених автомобілів. Такі автомобілі, як правило, переганяються в інші регіони України й за її межі, розукомплектовуються на запчастини,

збуваються за підробленими документами, нерідко з використанням корумпованих зв'язків із правоохоронними органами.

З метою приховання злочину викрадені автомобілі найчастіше переганяються в держави Прибалтики, у країни Західної Європи, Білорусію, Російську Федерацію. У той же час спостерігається зворотний процес транспортування крадених автомобілів, особливо із країн Західної Європи.

Найбільш часто викрадаються або переганяються автомобілі престижних марок, розповсюджених моделей, з незначним строком експлуатації.

4. Найчастіше транспортні засоби викрадаються від будинків, неохоронюваних місць паркування, стоянок автомашин, з гаражних приміщень, з вулиць, проїзної частини, з території автогосподарств і підприємств, охоронюваних автостоянок. Висока питома вага крадіжок, вчинених з гаражів, багато в чому визначається поганою охороною й неналежною технічною укріпленістю. Разом з тим, у гаражі злочинцям набагато зручніше проводити підготовчі дії до заволодіння автомашиною, ніж на відкритому місці.

5. Злочинні групи, які організувалися для вчинення незаконних заволодінь автотранспортними засобами, як правило, формуються за місцем проживання їх активних учасників і організаторів. Як правило, це вікова група від 20 до 30 років. До складу груп часто входять особи, які перебувають у відносинах споріднення, близького знайомства або знали один одного до спільної злочинної діяльності. До викрадення автомобілів з місця зберігання (паркування) злочинці нерідко «залучають» неповнолітніх, які у випадку їх затримання мотивують свої дії бажанням «покататися». Проведені дослідження показали, що поодинці вчиняється не більше четверті незаконних заволодінь автотранспортними засобами, а питома вага злочинів, вчинених у групі із чотирьох чоловік і більше, становить майже половину. Серед членів цих груп значну частину складають особи, раніше суджені за вчинення корисливих злочинів, крадіжок і викрадень автотранспорту, а також викрадень автозапчастин. Значне число злочинних замахів на автотранспорт вчиняється особами, які ніде не працюють і не навчаються.

6. Протидії досліджуваним злочинам, за оцінкою експертів Інтерполу, повинна складатися з таких елементів: а) попередження злочинів на національному рівні; б) організації контролю на кордоні держави; в) організації взаємодії на міжнародному рівні. Така протидія повинна носити довгостроковий характер, а не обмежуватися короткочасними кампаніями.

Інші іноземні фахівці акцентують увагу на більш конкретних аспектах боротьби з такими злочинами. Так, французькі фахівці вважають,

що для досягнення успіхів у боротьбі із цим видом злочинів необхідні комплексні заходи й, насамперед, - жорстоке покарання за викрадення автотранспортних засобів.

7. Вивчення досвіду діяльності поліції закордонних держав, щодо попередження та розкриття незаконних заволодінь автотранспортом, дозволяє зробити такі висновки: а) проблема крадіжок автотранспортних засобів в останні роки не тільки не втрачає своєї гостроти, але й стає все більш актуальною, про що свідчить статистика росту числа цих злочинів, причому гострота проблеми перебуває в прямій залежності від кількісного росту й розмаїтості парку автотранспортних засобів і соціально-економічної ситуації в державі; б) державами прийняті спеціальні закони про боротьбу із викраденнями автомобілів, положення яких спрямовані на жорсткість санкцій за такі злочини; в) в організаційному плані поліцейські органи все більш широко вдаються до створення спеціалізованих підрозділів по боротьбі з викраденнями автотранспорту, які широко взаємодіють з громадськістю; г) поліція часто виступає ініціатором і активним учасником загальнонаціональних і місцевих програм, спрямованих на залучення населення й громадських організацій до роботи із профілактики й протидії аналізованим злочинам; д) в області попередження злочинів, пов'язаних з автотранспортом, закордонні фахівці виділяють три основних підходи: перший - полягає в тому, щоб зробити роботу поліції в цій області більше цілеспрямованою і конкретною; другий - відноситься до осіб так званого «ситуаційного» попередження крадіжок (наприклад, використання надійних замків, охоронної сигналізації); третій підхід - полягає у тому, щоб попередити в молодих правопорушників схильність до крадіжок автотранспорту ще на стадії кримінального «учнівства» (це обумовлено тим, що процес переходу від крадіжок автотранспорту, як виду пригод, до організованого й професійного злочинного ремесла відбуваються досить легко); є) відповідні галузі промисловості, найчастіше спільно з фахівцями поліції, розгорнули розробку, масове виробництво й оснащення правоохоронних органів і автовласників технічними пристроями й апаратурою, які допомагають у забезпеченні безпеки автотранспорту й розшуку викрадених автотранспортних засобів.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ЗАВОЛОДІННЮ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

Карабанов Дмитро Олександрович

*здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету
внутрішніх справ*

1. У структурі незаконних заволодінь транспортними засобами половину становлять злочини, вчинені в Донецькій, Львівській, Дніпропетровській, Одеській та Київській областях, а також у місті Києві.

Із загальної кількості нерозкритих контрольних незаконних заволодінь автотранспортом четверта частина вчинена із застосуванням насильства, небезпечного для життя та здоров'я громадян (вчинення злочинів таким способом поширене у Донецькій, Львівській, Київській, Полтавській, Харківській та Херсонській областях).

З числа нерозкритих злочинів, які перебувають на контролі МВС України, майже у семидесяти відсотках випадків потерпілими від протиправних посягань були громадяни іноземних держав, здебільшого українського походження (Польщі, Німеччини, Італії, Росії, Франції, Угорщини, Австрії, Азербайджану, Болгарії, Греції, Лівану, Литви, Сирії, Туреччини, Швейцарії та Чехії), які перебували на території України в родичів, знайомих або в приватних справах та пересувалися автомобілями престижних марок. Місцем вчинення таких злочинів здебільшого є вулиці, подвір'я будинків та тимчасові стоянки, які не охороняються.

2. В цілому місцями вчинення незаконних заволодінь транспортними засобами є, як правило, стихійні автостоянки та вулиці міст з найбільш розгорнутою дорожньо-транспортною інфраструктурою, а саме обласні та районні центри, де вчиняється понад третину таких злочинів від загальної їх кількості по державі.

3. Вивчення кримінальних справ про розкриті злочини свідчить про те, що найбільш поширеними способами вчинення незаконних заволодінь транспортними засобами є зломи замків дверей та замків запалювання автомобілів заздалегідь підготовленими пристроями. Також при викраденні престижних марок автомобілів використовуються електронні прилади для сканування та в подальшому відключення сигналізації, яка встановлена на них.

Набуває поширення такий спосіб незаконних заволодінь автомобілями як страхове і лізингове шахрайство.

Так, у Запорізькій області працівниками карного розшуку, з використанням можливостей підрозділів оперативно-технічних заходів, інформаційних технологій та НДЕКЦ затримано злочинну групу в складі 6 осіб, які впродовж 2006-2007 роках учинили сім незаконних заволодінь

автомобілями взятих на прокат у приватних фірмах, а також завідомо неправдиво повідомляли в органи внутрішніх справ про викрадення страхових автомобілів, які вони насправді реалізовували.

У західних регіонах України, насамперед у Львівській області, за аналогічною схемою розповсюджено факти страхового шахрайства з боку іноземців.

4. Рівень розкриття незаконних заволодінь транспортними засобами в Україні становить близько шістдесят відсотків.

5. З метою посилення протидії незаконним заволодінням транспортними засобами доцільним є проведення операцій типу «Автомобіль». Такі заходи проводяться підрозділами карного розшуку у взаємодії з державною автомобільною інспекцією.

Так, в ході такого заходу розшукано та арештовано лідера злочинної групи «Саляма» - Захаряка, якому безпосередньо доказано чотири епізоди незаконних заволодінь автомобілями.

Припинено протиправну діяльність стійкої організованої групи «Чукли», у складі дванадцяти осіб, яких викрито у вчиненні в 2005-2007 роках на території семи районів Львівщини п'ятдесяти двох крадіжок, у тому числі двадцяти дев'яти незаконних заволодінь автомобілями. У злочинців вилучено викрадене майно та знаряддя вчинення злочинів, які визнано речовими доказами по дев'ятнадцяти кримінальним справам.

Затримано та заарештовано лідера та п'ять його співучасників злочинного угруповання «Доцента». Цю групу викрито у п'ятнадцяти незаконних заволодіннях автомобілями.

6. Певним позитивним зрушенням у протидії незаконним заволодінням транспортними засобами є створення в структурі Департаменту карного розшуку практичного відділу з розкриття незаконних заволодінь автотранспортом.

7. Занепокоєння викликає стан організації роботи органів внутрішніх справ щодо дієвого реагування на повідомлення (заяви) громадян про викрадення автотранспорту, проведення належної дослідчої перевірки, прийняття своєчасних та обґрунтованих рішень.

Здебільшого рішення за повідомленнями (заявами) про викрадення автотранспорту приймаються на восьмий-десятий день після звернення громадян до міліції, що дає змогу злочинцям безкарно повернути власникові за викуп викрадений автомобіль або покинути його в населених пунктах, на автошляхах та зажадати від потерпілого написання заяви про відсутність завданих збитків.

Відсутність принципового підходу до вирішення цієї проблеми призводить до прийняття органами внутрішніх справ необґрунтованих рішень про відмову в порушенні кримінальних справ за фактами незаконних заволодінь автотранспортом. Таким чином штучно

покращується звітність про стан криміногенної ситуації на вказаному напрямі та результати роботи органів і підрозділів внутрішніх справ з розкриття таких злочинів.

8. Для великих міст України, насамперед Києва, Донецька, Дніпропетровська, Львова, Одеси, Харкова залишається гострою проблема незаконних заволодінь автомобілями престижних марок та бізнес-класу. Автомобілі іноземного виробництва здебільшого викрадають з метою повернення їх власникам за винагороду або для легалізації на території України та інших держав з подальшим продажем.

Злочинцями для продажу викрадаються нові автомобілі престижних марок та бізнес-класу (Ауді, БМВ, Тойота, Мерседес, Лексус, Порш, Бентлі, Шкода, Фольксваген тощо). Особи, які вчиняють такі злочини, використовують новітні технології для зняття сигналізації, злому дверних замків та замків запалювання, мають канали вивезення або збуту викраденого автотранспорту, численні зв'язки як у кримінальному середовищі, так і в міліції, державній прикордонній службі, прокуратурі та судах. У свою чергу, зв'язки з правоохоронними органами дають змогу легалізувати викрадений автотранспорт на території держави або безперешкодно перетнути державний кордон.

Майже кожний четвертий викрадений автомобіль належить до категорії престижних іномарок.

Так, працівниками УКР ГУМВС України в м. Києві затримано злочинну групу, яка тривалий час займалась незаконними заволодіннями автомобілями «Лексус», злочинців викрито у вчиненні чотирьох незаконних заволодінь автомобілями вказаної моделі, три автомобілі вилучено. Під час проведення обшуків вилучено електронну апаратуру для перепрограмування комп'ютерів автомобілів, заготовки ключів, знаряддя для злому замків запалювання. Встановлено, що всі автомобілі викрадались в нічний час, переганялись до Житомирської області, де відстоювались з метою подальшого продажу до Республіки Білорусь.

Також в ході реалізації оперативної інформації працівниками УКР ГУМВС України в м. Києві спільно з ВКР Голосіївського РУ м. Києва, використовуючи можливості ДОТЗ МВС України та УОС ГУМВС України в Одеській області затримано злочинну групу, яка тривалий час займалась на території м. Києва незаконними заволодіннями автомобілів марок «Лексус» та «Тойота-Ленд Крузер». Учасники вказаної злочинної групи викриті у вчиненні п'ятнадцяти незаконних заволодінь автомобілями, з яких один вилучено. Всі автомобілі викрадались в денний час шляхом сканування під час постановки потерпілими автомобілів на сигналізацію, після чого одразу переганялись до Львівської або Одеської областей з метою подальшої реалізації за кордон України до Російської Федерації. Під час обшуків вилучено речові докази та пристрої для зламу

замків запалення, а також сканери для запису сигналізації вказаних марок автомобілів та блоки запуску двигунів.

Водночас ефективність заходів з розкриття таких злочинів ще залишається низькою.

9. Не втрачає актуальності викрадення автомобілів з подальшим їх розукомплектуванням та продажем на запчастини. Головну роль у цьому відіграють так звані «шроти», СТО, авторинки та автомайстерні.

Так, працівниками ГУМВС України в Донецькій області під час перевірки авторозборки, розташованої на вул. Бахчіванджи в м. Маріуполі, виявлено п'ять автомобілів іноземного виробництва з вирізаними фрагментами номера кузова та два таких автомобілі на авторозборці, що знаходиться на вул. Кірова.

При відпрацюванні населеного пункту Котовка Біляєвського району Одеської області виявлено пункт розукомплектування автомобілів, власник якого здійснював підприємницьку діяльність без відповідного дозволу. На вказаній авторозборці виявлено шість кузовів автомобілів іноземного виробництва, які ввезені на територію України нелегальним шляхом.

У Львівській області під час проведення операції «Автомобіль» в селі Городиславовичі Пустомитівського району виявлено «шрот», де зберігалось 63 кузова з частково знищеними номерами агрегатів, з них 2 належали викраденим автомобілям та на СТО, розташованого у м. Львові виявлено 27 двигунів. Свідоцтва про реєстрацію кузовів і двигунів у власника автозлому та СТО були відсутні.

Функціонування подібних «шротів» та СТО породили вторинний ринок документів на автомобілі та їх використання при легалізації викраденого автотранспорту. Назріла нагальна необхідність опрацювати питання щодо ліцензування підприємницької діяльності, пов'язаної з функціонуванням пунктів розукомплектування автомобілів.

ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ ОСОБИ НЕВІЗНАНОГО ТРУПА З ВИКОРИСТАННЯМ МОЖЛИВОСТЕЙ ДАКТИЛОСКОПІЇ

Кожжакарь Іван Юрійович

старший експерт Науково-дослідного експертно-криміналістичного центру при УМВС України в Чернівецькій області

Дактилоскопія офіційно була введена в судову та розшукову практику світу в 1895 р., завдяки англійському антропологу та лікарю Ф. Гальтону.

В Російській імперії свого офіційного закріплення дактилоскопія зазнала разом із створенням Центрального дактилоскопічного бюро у Санкт-Петербурзі 14 січня 1908 року.

Хоча в м. Києві, ще у 1904 році, завідувачим розшуковою частиною Київської міської поліції було організовано новий дактилоскопічний відділ, одним з перших документально оформлених випадків встановлення особи невідомого трупу з використанням можливостей дактилоскопії є випадок описаний В.І. Лебедевим у посібнику для реєстраційних бюро розшукових відділень, що має назву «Дактилоскопія. (Пальцедрукування). Реєстрація і встановлення особи злочинців за допомогою відтисків шкіряних ліній пальців рук» від 1909 р.

Зазначений випадок В.І. Лебедевим описаний так, 22 березня 1909 р. на околиці м. Риму було виявлено труп невідомого чоловіка з ознаками насильницької смерті. Працівники поліцейської префектури, для встановлення особи загиблого, склали реєстраційну картку, яка містила фотографії, дані антропометричних вимірів та відбитки пальців рук. Копії картки були розіслані при розшуковому циркулярі до розшукових поліцій і реєстраційних бюро великих міст Європи. При надходженні розшукового циркуляра з копією реєстраційної картки до Варшавського розшукового відділення була вирахована дактилоскопічна формула невідомого трупа за якою в подальшому знайдено реєстраційну картку з фотографією грабіжника Тарановича, який був зареєстрований в розшуковому відділенні 3 жовтня 1908 р., як особа, яка вчиняла грабежі. Згодом правильність співпадання було підтверджене в ході досудового слідства.

В подальшому дактилоскопіювання трупів зазнає свого документального оформлення циркуляром Міністерства Юстиції Російської імперії від 9 вересня 1915 р. за № 37317 «Правила про порядок приєднання до справ, зберігання і пересилки речових доказів, які направляються судовим слідчим для дослідження в Кабінеті науково-судової експертизи», який був розісланий до всіх прокурорів судових палат та окружних суддів Російської імперії. Третій параграф цього документу містив рекомендації щодо порядку проведення дактилоскопіювання трупів, які зазнали трупного задубіння.

В подальшому з приходом радянської влади НКЮ та НКВС УРСР 20 травня 1924 р. затвердили інструкцію «Про розмежування діяльності Кабінетів науково-судової експертизи, Судово-хімічних лабораторій при губернських відділах здоров'я та Реєстраційних бюро при органах карного розшуку», яка передбачала окремим завданням Реєстраційних бюро при органах карного розшуку встановлення осіб невіданих трупів з використанням можливостей дактилоскопії, антропометрії та судової фотографії.

В кінці 20-х років минулого століття починають з'являтися і наукові статті, які в межах дактилоскопічного методу ідентифікації торкались окремих аспектів дактилоскопіювання трупів. Так О.О. Сальков, на сторінках журналу «Судово-медична експертиза», присвятив значну частину наукової статті дактилоскопіюванню трупів; О.І. Законов (1928 р.), присвятив цьому питанню всю статтю, обравши питання попередньої підготовки до дактилоскопіювання пальців трупів, які мають зморшки; С.М. Потапов (1926 р.) описав реєстраційний метод встановлення невпізнаних трупів.

У 50-х роках минулого століття проблема дактилоскопіювання трупів знову стає актуальною і знаходить своє відображення в наукових працях та статтях науковців та практиків, зокрема Н.Г. Бдікіної (1955 р.), С.П. Дідковської (1957 р.), М.В. Кісіна (1959 р.), а також виноситься на обговорення Всесоюзної конференції наукового товариства судових медиків та криміналістів.

У своїх публікаціях М.В. Кісін, найбільш повно розкрив технічну та методологічну сторони дактилоскопіювання трупів, зокрема розглянув проблеми: муміфікованих та мацерованих китиць рук трупів (1960 р.), при відсутності епідермісу на пальцях рук (1960 р.) при ушкодженні чи руйнуванні епідермісу пальців (1961 р.) та трупів, які були піддані дії високих температур (1964 р.). У 1964 р. М.В. Кісін підсумував отримані теоретичні пошуки та практичний досвід в дисертаційній роботі, яка була присвячена дактилоскопіюванню трупів.

Зарубіжні науковці також активно досліджували проблеми ідентифікації трупів за допомогою можливостей дактилоскопії. Заслужують на увагу публікації таких вчених та практиків: С.Е. Chapel (США, 1941 р.), F.R. Cherill (Великобританія, 1954 р.), K. Reuter (Німеччина, 1929 р.).

Ще в 20-х роках минулого століття дактилоскопіювання трупів вже надійно увійшло окремими главами в посібники по дактилоскопії зарубіжних криміналістів, однак в нашій державі ще й досі цього не сталося.

В 60-70-х роках минулого століття тему дактилоскопіювання трупів продовжили науковці О.З. Белецький та О.М. Ратневський, що звернули увагу на дактилоскопіювання трупів, які розклалися внаслідок дії трупного гниття (1969 р., 1978 р.). Відкритий О.М. Ратневським розчин, отримав його назву, та зазнав широкого вжитку при дактилоскопіюванні трупів кінцівок, які зазнали значного впливу посмертних змін.

Науковець Л.В. Станіславський, звернув увагу на виявлення папілярних узорів на пальцях мацерованих трупів використовуючи метод оптичного контрастування (1965 р.).

В подальшому було опубліковано декілька наукових розробок, зокрема С.С. Бистрова (1977 р.), В.М. Караваєва (1977 р.), С.В. Дерія (1980 р.), С.П. Прібилова (1980 р.), які акцентували увагу на проблеми дактилоскопіювання рук трупів, що зазнали муміфікації.

Наказ МВС СРСР № 10 від 14.01.1986 р. закріпив дактилоскопіювання трупів нормативно, вказавши що дактилоскопіювання на місці події проводять працівники міліції, а в морзі спеціалісти судово-медичної служби.

З розпадом СРСР в Російській Федерації дослідження із дактилоскопіювання трупів були продовжені науковцями М.М. Шухніним (2000 р.), Д.О. Валетовим (2001 р.), Г.С. Воропаєвим (2001 р.), О.В. Втюріним та А.І. Коноваловою (2002 р.), які в своїх дисертаційних дослідженнях і наукових статтях зупинились на організаційних та тактичних питаннях використання методів ідентифікації трупів та супутніх проблемах, що можуть виникнути в ході їх реалізації, а І.В. Бруснецова (2002 р.), висвітлила нові можливості ідентифікації невпізнаних трупів з використанням автоматизованих дактилоскопічних ідентифікаційних систем.

В Україні питання встановлення особи невпізаного трупа з використанням можливостей дактилоскопії зазнало лише нормативного закріплення, а наукова та методична частина даної проблеми знаходиться в стадії розробки.

СУБ'ЄКТИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

*Корольчук Віктор Володимирович
ад'юнкт кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Київського національного університету внутрішніх справ*

В Україні, сьогодні, в системі державних органів, які беруть участь у запобіганні вчиненню злочинів, пов'язаних з податком на додану вартість можна виділити такі: 1) спеціальні державні органи, які в межах покладених на них повноважень безпосередньо здійснюють боротьбу з економічною злочинністю; 2) державні органи, які беруть участь або здійснюють певні функції в боротьбі з економічною злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій.

До спеціальних державних органів, які безпосередньо здійснюють боротьбу з економічною злочинністю, відносяться: спеціальні державні підрозділи Міністерства внутрішніх справ України (Державна служба боротьби з економічною злочинністю), спеціальні державні підрозділи

Служби безпеки України (управління з контрозвідувального захисту економіки держави), спеціальні державні підрозділи Державної податкової адміністрації України.

Крім того, у разі необхідності Верховною радою України на постійній або тимчасовій основі можуть бути створені й інші спеціальні органи для боротьби з економічною злочинністю.

До державних органів, які беруть участь або здійснюють певні функції в боротьбі з економічною злочинністю, в межах виконання покладених на них інших основних функцій належать: Координаційний комітет по боротьбі з організованою злочинністю і корупцією при Президентові України; органи внутрішніх справ та Служби безпеки України (крім спеціальних підрозділів); органи прокуратури України; органи і установи виконання покарань; митні органи і підрозділи прикордонних військ України; органи державної податкової адміністрації України (крім спеціальних підрозділів); державні органи контрольно-ревізійної служби; включаючи й відомчі ревізійні підрозділи державних органів виконавчої влади; органи які входять до структури Антимонопольного комітету та Національного банку України, а також інші кредитно-фінансові установи; органи, які входять до структури Фонду державного майна України, Національного депозитарію та Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку; відповідні органи і установи, що входять до структури Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України, Міністерства закордонних справ України, Міністерства аграрної політики України та деяких інших центральних та місцевих органів виконавчої влади.

Суб'єктами запобігання злочинів є державні органи, громадські організації й окремі громадяни. Складність і різноманіття запобіжної діяльності визначають і розмаїтість суб'єктів цієї діяльності, які поєднуються в складну багаторівневу й багатофункціональну систему. Суб'єктом загального запобігання злочинності є практично все суспільство, всі інститути цивільного суспільства, держава в цілому.

Завдання спеціально-кримінологічного запобігання злочинності вирішуються безліччю суб'єктів, які можна розрізняти за різними ознаками.

За характером функцій - суб'єкти спеціалізовані, для яких функція запобігання основна або одна з головних (органи внутрішніх справ), і неспеціалізовані, для яких запобігання є підлеглою, похідною від головної функції (школа, родина).

За масштабом (рівнем) діяльності - суб'єкти загальнодержавні (уряд), регіональні й галузеві (управління внутрішніх справ, орган Державного казначейства), об'єктові (трудовий колектив).

За сферами діяльності, або компетенції - суб'єкти правового регулювання й владного, державно-правового управління: а) органи державної влади в центрі й регіонах; б) суб'єкти планування й координації (міністерства, відомства й виконавчі органи влади регіонів); в) суб'єкти управління окремими напрямками запобіжної діяльності (правоохоронні органи, спеціалізовані контролюючі органи, громадські організації); г) суб'єкти безпосереднього здійснення запобіжної діяльності (служби й посадові особи правоохоронних і контролюючих органів, члени громадських організацій, окремі громадяни (Закалюк А.П., 2007 р.; Курганов С.І., 1998 р.).

Ряд авторів класифікують суб'єктів профілактики з дещо інших позицій. Так, Бурлаков В.Н. ділить суб'єктів запобігання злочинності на три групи.

Перша - містить у собі суб'єктів загальносоціальної профілактики, до яких відносяться центральні, регіональні й місцеві органи влади, а також громадські формування, які не виконують безпосередньо правоохоронні функції.

У другу групу входять суб'єкти спеціально-кримінологічної профілактики: а) державні органи, які виконують правоохоронні функції (МВС, СБУ, прокуратура, податкова міліція, суд і ін.); в) державно-громадські органи, які виконують правоохоронні функції; г) приватні й громадські структури, які сприяють виконанню правоохоронних завдань, наприклад, приватні охоронні служби.

Третя група поєднує суб'єктів, які здійснюють індивідуальну профілактику (Бурлаков В.Н., 1995 р.).

Науковець І.І. Кучеров всіх суб'єктів, які здійснюють запобіжну діяльність у сфері оподаткування, поділяє на шість груп. До першої він відносить органи, які виявляють податкові правопорушення в процесі здійснення загального державного фінансового контролю. До другої групи - органи, до компетенції яких відноситься проведення й організація податкового контролю. У третю групу входять правоохоронні органи, які виявляють, припиняють і запобігають податковим злочинам й правопорушення поряд з іншими. Четверту групу становлять правоохоронні органи, для яких виявлення, запобігання й припинення податкових злочинів і правопорушень одне з основних завдань. П'яту - судові органи. Нарешті, шосту групу утворюють організації (аудиторські фірми, громадські організації платників податків і фахівців з оподаткування), керівники й бухгалтери організацій, а також громадяни. Всіх їх поєднує наявність передбачених законодавством різних прав і обов'язків, які в більшій або меншій ступені дозволяють перешкодити протиправній діяльності в сфері оподаткування (Кучеров І.І., 1999 р.).

Виходячи із цього, вважаємо за доцільне розділити суб'єктів запобігання злочинів, пов'язаних з податком на додану вартість на дві групи. До першої відносяться суб'єкти загальносоціальної профілактики. У другу групу - спеціально-кримінологічної профілактики варто включити дві підгрупи: а) основні суб'єкти запобігання злочинності у сфері оподаткування; б) ті органи, для яких запобігання податкових злочинів в цілому і злочинів, пов'язаних з податком на додану вартість зокрема, не є основною діяльністю, але які в процесі здійснення своєї професійної діяльності можуть виявляти причини й умови, які сприяють вчиненню таких злочинів, або перешкоджати їх вчиненню.

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ НА ГРУНТІ РАСОВОЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ ЧИ РЕЛІГІЙНОЇ ВОРОЖНЕЧІ

Ларкін Михайло Олександрович
аспірант кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету

При розслідуванні злочинів збирання інформації про особу злочинця є одним з основних завдань пошуково-пізнавальної діяльності органів дізнання, слідчих та експертів, яка здійснюється у формі проведення визначених законом процесуальних дій і оперативно-розшукових заходів. У цій діяльності, яка переслідує мету розкриття злочину і встановлення особи, котра його вчинила, використовуються різні за своїм призначенням методи та науково-технічні засоби.

Психофізичні особливості злочинця визначають мотив і мету злочинних дій, механізм злочину. Злочинна поведінка відображає його генетично обумовлені задатки і схильності, темперамент, характер і т.д. Зовнішні умови теж впливають на злочинну поведінку. Вони обумовлюють внутрішній духовний світ, психологію особистості, які у свою чергу стають самостійним і активним фактором, що опосередковує подальший вплив соціального середовища на неї [1, с.13]. О.В. Шлегель вважає, що особливість злочинів, скоюваних за мотивом національної ненависті або ворожнечі, полягає, зокрема, у тому, що дуже часто їх скоюють неповнолітні особи, які мають деякі психічні вади [2, с.14].

Вчинити злочин на ґрунті расової, національної чи релігійної ворожнечі може як окрема особа, так і група осіб, при цьому група дуже численна. Дослідження особливостей особи злочинця-одинака не представляє великої складності. У разі ж вчинення злочину групою осіб дослідження психологічних закономірностей, у тому числі

закономірностей існування та організації діяльності групи, сприяє не тільки пізнанню суб'єктивної складової етнорелігійних злочинів, але й всієї їхньої структури, що може надати допомогу при виявленні всіх винних, встановленні їх справжніх ролей як у злочинній групі, так і при вчиненні конкретного злочину.

Як правило, злочини на ґрунті расової, національної чи релігійної ворожнечі скоюються молодіжними неформальними об'єднаннями, які сповідують расизм, ксенофобію та насилля.

При вчиненні злочинів зазначеної категорії групою осіб суспільна небезпека діяння значно зростає внаслідок ряду суб'єктивних причин:

- надання членами групи психологічної взаємодопомоги і підтримки і на етапі підготовки, і в момент злочинного посягання, що, у свою чергу, сприяє прийняттю рішень про вчинення більш тяжких злочинів;

- доступність групі таких способів вчинення злочину, якими не може скористатися злочинець-одинак;

- швидка передача в групі злочинного досвіду (навіть якщо тільки один член злочинної групи володіє тими чи іншими злочинними навичками, передача цього досвіду не потребує великого часу, як це було б необхідно злочинцеві-одинаку для набуття відповідних знань, вмінь або навичок);

- висока вірогідність зростання шкоди, заподіяної злочинною діяльністю;

- можливість істотного розширення злочинної діяльності групи як у часі, так і в просторі.

Інакше кажучи, члени групи, відчуваючи взаємну підтримку, більш впевнені в собі, а це суттєво спрощує процес прийняття рішень щодо вчинення більш тяжких злочинів. Підтримка не завжди має вербальну форму – саме усвідомлення того, що діяльність здійснюється кількома людьми, дає додаткову впевненість у її правильності і, головне, успішності. Якщо до складу групи входять неповнолітні, то їхнє бажання продемонструвати свої можливості перед оточуючими часто призводить до скоєння більш тяжких злочинів. Наявність в одного з членів групи більш багатого злочинного досвіду зазвичай призводить до того, що при підготовці й організації посягання відбувається його дуже швидка передача іншим, оскільки такий «обмін досвідом» завжди заохочується як керівниками злочинної групи, так і іншими її членами.

Об'єднання зусиль членів угруповання дозволяє використовувати більш складні способи вчинення злочину, що вимагають значніших витрат людських, технічних, фінансових та інших ресурсів.

При суттєвому збільшенні чисельності злочинної групи для забезпечення успішності керівництва нею створюється складна структура, яка включає більшу кількість рівнів і припускає більш детальний розподіл ролей як у групі, так і в процесі вчинення конкретного злочину.

Отже, особливостями особи злочинця, яка скоює злочин на ґрунті расової, національної чи релігійної ворожнечі, є те, що в більшості випадків:

- вона є неповнолітньою особою або молодою людиною (тобто віковий ценз потенційного злочинця дорівнює 14-35 рокам) і
- належить (або ідентифікує себе такою) до різних молодіжних угруповань, що сповідують насилля, жорстокість, расизм, ксенофобію, антисемітизм, націоналістичну або неонацистську ідеологію.

Література:

1. Антонян Ю.М. Личность преступника / Антонян Ю.М., Кудрявцев В.Н., Эминов В.Е.– СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2004.–366 с.
2. Шлегель О.В. Методика расследования преступлений против личности, совершаемых по мотиву национальной ненависти или вражды: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец.12.00.09 "Уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность"/ О.В.Шлегель. – М., 2008. – 24 с.

ДИНАМІКА ТА СТРУКТУРА ЗЛОЧИННОСТІ 90-Х РОКІВ, ТА ВПЛИВ НА НЕЇ СОЦІАЛЬНО – ПОЛІТИЧНОГО ФАКТОРА

Лютій Віталій Віталійович

*ад'юнкта кафедри кримінології та кримінально – виконавчого права
Київського національного університету внутрішніх справ*

У період між 1991 і 1995 роками Україна пережила різке (у два з половиною рази) зростання рівня зареєстрованої злочинності. В середньому темп її приросту в період з 1990 по 1995 р. становив 12,2%. Тенденція зростання загального рівня злочинності особливо була помітною у 1992 р. (+18,5%), проте найбільша кількість злочинів була зареєстрована у 1995 р., яка досягла майже 642 тис., а коефіцієнт злочинності в розрахунку на 100 тис. населення становив 1241 [1, с.83]. Беручи, для прикладу, тодішнє зростання рівня умисних вбивств (у 1991 р. – 2902 випадків, а 1992 р. - 3679), можна говорити, що така ситуація була зумовлена збільшенням конфліктності у суспільстві на фоні зuboжіння

населення та безробіття, зростаючим рівнем організованої злочинності, і, зокрема, появою в країні достатньо великого прошарку людей (бізнесменів, банкірів, політиків), що раптово збагатились на величезні суми та їх небажанням і невмінням вирішувати свої суперечки цивілізованими способами.

Досить високим темпом зростання злочинності відзначений 1993 р. (+12,2%). Він увійшов в історію як час гіперінфляції, втрати мільйонами людей своїх грошових заощаджень в банках і страхових компаніях. Негативна тенденція динаміки продовжувалася і в 1994 р., коли частка тяжких злочинів стрімко зросла - від 27 до 45%. Така динаміка злочинності у перші роки незалежності України пояснюється змінами у структурах факторів злочинності, що відіграли у цьому відношенні негативну і дестабілізуючу роль.

Здійснення комплексу правових, організаційних і практичних заходів дещо змінили криміногенну ситуацію в державі, розширили спектр позитивних тенденцій в організації профілактики злочинних проявів. Починаючи з 1996 р. відбулися позитивні зміни у структурі і динаміці злочинності, зменшилась кількість зареєстрованих злочинів: у 1996 р. – на 3,8%, у 1997 р. – на 4,5%, у 1998 р. – на 2,2%, у 1999 р. – на 3%, у 2000 р. – на 0,1%, у 2001 р. – на 9%, а у 2002 р. – на 10,5% [1, с.84]. Незважаючи на певне зниження рівня злочинності в Україні, криміногенна ситуація в державі залишалася складною, більше того, у 2003 р. була втрачена тенденція до зменшення кількості зареєстрованих злочинів. Упродовж 2003 р. в державі було зареєстровано 566,4 тис. злочинів, що на 23% більше, ніж у 2002 р., у тому числі загально кримінальної спрямованості – на 25,7% (513,2 тис.) [1, с.84]. Намічена у 2003 р. тенденція до збільшення рівня злочинності тривала й у 2004 р., в якому було зареєстровано 527,8 тис. злочинів, протягом же 2005 р. кількість злочинів, зареєстрованих органами внутрішніх справ, зменшилась до 485,7 тис. [2, с.236;215,с.169]. Як було уже зазначено, в цей період з'явилися нові, набули нової якості уже відомі фактори, що впливали на показники злочинності.

Політичні відносини визначають, без перебільшення, життя суспільства, функціонування усіх його систем, сутність держави, напрямок діяльності її інститутів, становище особистості в суспільстві та державі, їх взаємодію чи відриву. Не можна обійти увагою питання про вплив різноманітних політичних ситуацій та конфліктів на злочинність, адже вона реагує на хисткість у політиці, що визначає клімат у державі і суспільстві та полегшує чи, навпаки, перешкоджає діяльності різного типу злочинців та злочинних груп. Найбільш гостро злочинність реагує на політичні ситуації, пов'язані із боротьбою за владу.

Джерела:

1. Гега П., Доля Л. Криміногенна ситуація в Україні за роки її незалежності // Прокуратура. Людина. Держава. – 2004. - №12 (42). – с.82-92.
2. Статистичний довідник України за 2004 рік. – К.: Видавництво “Консультант”, 2005. – 256 с.

ПРИМИРЕННЯ У СПРАВАХ ПРИВАТНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ

Мінтенко Юрій Тодорович

студент магістратури юридичного факультету Львівського державного університету внутрішніх справ

Проявом диспозитивності у справах приватного обвинувачення є кримінально-процесуальний інститут примирення. До справ приватного обвинувачення згідно ч. 1 ст. 27 КПК України належать справи про злочини, передбачені статтею 125, ч. 1 статті 126, а також справи про злочини, передбачені статтею 356 КК України щодо дій, якими заподіяно шкоду правам та інтересам окремих громадян. Виникає потреба проаналізувати даний інститут, оскільки від його правильного застосування залежить захист прав та законних інтересів обох сторін справ приватного обвинувачення.

Відповідно до ч. 1 ст. 27 КПК України справи приватного обвинувачення підлягають закриттю, якщо потерпілий примирився з обвинуваченим. Дане положення суперечить діючому законодавству України. Відповідно до чинного КПК України в справах приватного обвинувачення дізнання і досудове слідство не провадяться. Обвинувачений – це учасник кримінального процесу, який існує на досудовому слідстві. В ході судового розгляду справи такий учасник іменується підсудним. Таким чином, кримінальна справа приватного обвинувачення підлягає закриттю, якщо потерпілий примирився з підсудним.

В п. 25 Постанови Пленуму Верховного Суду України “Про практику застосування судами законодавства, яким передбачені права потерпілих від злочинів” № 13 від 02. 07. 2004 року зазначено, що необхідно рекомендувати судам якомога ширше використовувати у справах зазначеної категорії інститут примирення потерпілого з підсудним (яке може мати місце як на стадії попереднього розгляду справи суддею, так і в судовому засіданні, але до закінчення судового слідства). Якщо потерпілий не скористався правом на примирення, яке було роз’яснено йому судом, то за наявності достатніх даних про

вчинення щодо нього злочину суддя виносить одну постанову про порушення кримінальної справи і призначення її до розгляду [4, с.5]. Дане положення вищезазначеної Постанови суперечить чинному КПК України:

1. Тільки суд має право встановити, що мав місце злочин, а також встановити тяжкість злочину, тому примирення може відбутися під час судового розгляду справи приватного обвинувачення.

2. Дана Постанова зазначає, що примирення під час судового розгляду справ приватного обвинувачення може мати місце до закінчення судового слідства. Проте, ч. 1 ст. 27 КПК України закріплює можливість примирення між

потерпілим і підсудним також на стадії судових дебатів, адже визначає, що примирення може статися лише до видалення суду в нарадчу кімнату для постановлення вироку.

Пункт 4 Постанови Пленуму Верховного Суду України “Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності” № 12 від 23. 12. 2005 року визначає, що під примиренням винної особи з потерпілим (потерпілими) належить розуміти як акт прощення її ним (ними) в результаті вільного волевиявлення...” [3, с. 3]. Проте, це положення не в повній мірі відповідає чинному законодавству України:

1. Під примиренням в справах приватного обвинувачення слід розуміти двохсторонню угоду сторін.

2. Примирення не може відбутися між потерпілим і винною особою, оскільки, примирення може статися лише до видалення суду в нарадчу кімнату для постановлення вироку, а винною особою визнається після винесення обвинувального вироку суду.

Отже, у відповідності до вищезазначеного можна зробити висновки:

1. Потрібно текст ч. 1 ст. 27 КПК України: “Зазначені справи підлягають закриттю, якщо потерпілий примирився з обвинуваченим, підсудним” замінити на текст наступного змісту: “Зазначені справи підлягають закриттю, якщо потерпілий примирився з підсудним”

2. Пункт 25 Постанови Пленуму Верховного Суду України “Про практику застосування судами законодавства, яким передбачені права потерпілих від злочинів” № 13 від 02. 07. 2004 року привести у відповідність до чинного КПК України.

3. Під примиренням в справах приватного обвинувачення слід розуміти двохсторонню угоду сторін.

4. Примирення у справах приватного обвинувачення можливе тільки під час судового розгляду справи до видалення суду в нарадчу кімнату для постановлення вироку.

5. Суддя під час попереднього розгляду справи повинен роз'яснити потерпілому його право на примирення з підсудним та суть такого права, в разі призначення справи до судового розгляду.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р.: (ВІДПОВІДАЄ ОФІЦ. ТЕКСТОВІ). – Луганськ, “Тандем-плюс”, 2005. – 48 с.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. станом на 20 жовтня 2008 р.: (ВІДПОВІДАЄ ОФІЦ. ТЕКСТОВІ). – К.: Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008. – 200 с. – (Кодекси України).
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України “Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності” № 12 від 23. 12. 2005 р.: (ВІДПОВІДАЄ ОФІЦ. ТЕКСТОВІ). – Система законодавства України. – К.: Інфодиск, 2008. – 6 с.
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України “Про практику застосування судами законодавства, яким передбачені права потерпілих від злочинів” № 13 від 2. 07. 2004 р.: (ВІДПОВІДАЄ ОФІЦ. ТЕКСТОВІ). – Система законодавства України. – К.: Інфодиск, 2008. – 7 с.

УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ ЯК ОДИН З СПОСОБІВ ТІНЬОВИХ ПРОЯВІВ ТА ВИДІВ ЗЛОЧИНІВ, ПРИТАМАННИХ ДЖЕРЕЛАМ ТІНЬОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЗДІЙСНЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Нестерова Ірина Анатоліївна

*викладач кафедри кримінально-правових дисциплін та кримінології
Закарпатського державного університету*

Туризм - складний соціокультурний і історичний феномен, який з форми проведення дозвілля та способу зайняття вільного часу поступово перетворився у фактор світового значення нового тисячоліття, у фактор світового значення нового тисячоліття, фактор багатоплановий: економічний, соціокультурний, політичний, міжнародний та ін. [1]. Туристичний бізнес - один з нових, але надзвичайно динамічних напрямків підприємницької діяльності в світі і Україні [2]. На даний час, Україна знаходиться в умовах кризи. Не обминула вона і сферу туризму. Однією з вагоміших причин такого положення країни, на наш погляд, є тіньова економіка. Як ми вже зазначали вище, туристична діяльність – один з вагоміших джерел добробуту країни. Оскільки оборот в

туристичній діяльності знаходиться здебільшого в тіньовому секторі, це становить актуальну проблему. Актуальність вивчення тіньової економіки обумовлена також необхідністю усунення перешкод для досягнення суспільством сталого стану соціально-економічної ефективності [3]. Слід зробити наголос на тому, що актуальність цієї проблеми підкріплена наявністю багатьох варіантів кримінальних проявів. Масштаби тіньової економіки досягають таких розмірів, що вже перевищують основний. Хоча треба сказати, що виміряти її - складне завдання, тому що тіньова економіка, власне, і виникає з метою уникнути виміру[4]. За даними МВФ, офіційний всесвітній ВВП у минулому році складав 39 трлн. доларів США. Можна стверджувати, що з урахуванням тіньового сектору ще як мінімум 8 трлн. доларів доданої вартості щорічно виробляється економікою неофіційною, уникаючи бухгалтерських звітів підприємств та офіційної статистики як окремих держав, так і міжнародних організацій. Таким чином, за своїми розмірами глобальну тіньову економіку можна порівняти з економікою США - країною, яка має найбільший ВВП у світі [5]. В результаті таких тенденцій Україна втрачає великі обсяги фінансових, матеріальних і, навіть, людських ресурсів.

Потрібно відзначити, що проблема тіньової економіки в сфері туризму на сьогоднішній час є недостатньо розроблена та досліджена. Тіньову економіку у сфері туризму можна розглядати як об'єктивно обумовлений соціально-економічний механізм, який компенсує упущення та недосконалість легальних засобів її регулювання. У сфері туристичної діяльності ми відносимо до проявів тіньової економіки: тіньовий капіталооборот, корупція, підставні турфірми українських резидентів за кордоном, фінансові операції, спрямовані на ухилення від оподаткування, псевдобанкрутство, хабарництво (надання хабарів за одержання ліцензії на туристичну діяльність та ін.), тіньова зайнятість.

За даними статистики, частка тіньової економіки у туристичній галузі постійно зростає. Так, на 1млн. відпочивальників на офіційно зареєстрованих підприємствах припадає приблизно 3 млн. так званих незареєстрованих туристів, що залишають гроші за свій відпочинок приватникам, які нелегально надають послуги. Не секрет, що багато туристичних компаній просто занижують показники роботи, щоб не сплачувати податків.

Звернемо увагу на один з проявів тіньової економіки в даній сфері, а саме на фінансові операції, спрямовані на ухилення від оподаткування. Зростає заборгованість з зовнішніх кредитів, які були залучені для того, щоб компенсувати відтік засобів. Це приводить до того, що держава вимушена компенсувати недостачу грошових засобів за рахунок збільшення податків. Таким чином, суб'єкти, які здійснюють свою діяльність офіційно, змушені сплачувати великі кошти до бюджету. З

іншого боку, в сфері туристичної діяльності є два суттєвих негативних фактори: компанії, які працюють легально, не можуть залишатися ліквідними, а споживачі не можуть бути впевненими в отриманні якісних послуг. На нашу думку, дану проблему слід розглядати не тільки зі сторони держави, але й з точки зору споживача, адже: наявність тіньової діяльності в туристичній діяльності не тільки спричиняє відтік грошових коштів, але й становить безпосередню загрозу для споживачів туристичних послуг, а саме: відсутні гарантії надання якісних послуг. Коли послуги надаються неофіційно споживач не може подати скаргу. В багатьох випадках це створює сприятливі обставини (відсутність контролю, відсутність відповідальності) для кримінальної діяльності (псевдотуристичні компанії, шахрайство, нелегальна міграція, торгівля жінками через туристичні фірми та ін.); саме споживачі знаходяться у небезпеці під час здійснення тіньових дій.

Фінансові ресурси – це кров економіки. Без них економіка вмирає. Сьогодні відтік засобів з економіки України нелегальними способами обчислюється млрд. дол. Отже, на наш погляд, питання, пов'язані з тіньовою економікою і способами боротьби з нею мають бути пріоритетними напрямками державної політики. Актуальніше за питання, чим боротьба з тіньовою економікою, зараз для України немає. Можна сміливо стверджувати, що погіршення економічних показників відображає, окрім всього іншого, і істотне зростання корисливої злочинності у сфері економіки.

Тіньовий бізнес, якщо відокремити його від незаконної по-своєму характеру діяльності, перш за все має на увазі намір на заховання від сплати податків, митних і других платежів. Як показує практика, найбільш латентні як раз податкові злочини. Ми розрізняємо сім основних способів ухилення від сплати податків у сфері туристичного бізнесу.

1. Заховання об'єктів оподаткування (ведення фінансово-господарської діяльності турфірми без необхідної реєстрації; не віддзеркалення фінансово-господарських операцій в бухгалтерському обліку; знищення бухгалтерських документів після здійснення операцій; ведення фінансово-господарської діяльності через рахунки других організацій або структурних підрозділів без проводки по своїх бухгалтерських рахунках і інше). Так, наприклад, одна туристична фірма має ліцензію на проведення екскурсій, а під її прикриттям існують та діють десятки псевдофірм. Ліцензовані туристичні фірми стверджують, що мають значні збитки через недобросовісну конкуренцію та неліцензованих неприбуткових організацій та об'єднань, спортивних клубів, та освітянських осередків, які пропонують відпочинок, екскурсії за нижчими цінами, ніж комерційні екскурсійні бюро. Організація туристичних заходів, що здійснюються суб'єктами не туристичного

ринку, також є причиною неконтрольованого обігу готівкових коштів. Ці суб'єкти часто документально не оформлюють послуги, а передають кошти "з рук – в руки".

2. Зниження об'єктів оподаткування (внесення до бухгалтерських документів спотворених даних; створення неврахованих надлишків продукції шляхом збільшення норм убули; необґрунтованого списання і інше).

3. Заховання засобів від сплати податків за наявності недоїмки по податках або з метою несплати поточних податків (створення штучної дебіторської заборгованості; надання послуг без передоплати; перерахування виручки на рахунки незалежних структур, не уповноважуючи їх сплачувати відповідні податки та ін.).

4. Неправомірне використання пільг (включення в штат непрацюючих пенсіонерів-інвалідів і так далі).

5. Зниження податків на прибуток (неправомірне віднесення витрат на фінансові результати туристичної фірми; штучне збільшення фонду заробітної плати за рахунок завищення чисельності працівників і так далі).

6. Ухилення від сплати і зниження ПДВ (не зарахування ПДВ по взаємозаліках і бартеру і так далі).

7. Ухилення від сплати прибуткового податку (здобуття крупної матеріальної допомоги, безповоротне здобуття грошових коштів в підзвітну суму і так далі).

Четвертий – сьомий способи не мають на увазі заховання ними фінансово-господарської діяльності, ні її результатів. Вони зводяться лише до неправомірного бухгалтерського обліку, тоді як всі вироблені звороти грошових коштів враховані. Такі дані фінансово-господарські операції до тіньової економіки не відносяться, хоча і є способами ухилення від оподаткування.

Інший характер носять перші три способи. Перший спосіб включає фінансово-господарські операції, повністю приховані від бухгалтерського обліку, тобто від державного контролю. Такого роду тіньова економіка властива будь-якій країні і, як правило, характеризується як "прихована" в міжнародному розумінні цього слова. Її легко виділити з легальної економіки. Другий спосіб полягає в тому, аби заховати від перевіряючого частину виробленого звороту. У українській економіці значна частина неврахованих коштів фактично "не покидає" легальні звороти підприємств і враховується згодом. Третій спосіб включає методи ухилення від сплати податків до бюджету. Можуть здійснюватися операції, що знаходять віддзеркалення в бухобліку, по ним розраховуються необхідні податки, проте засоби до бюджету не поступають, оскільки їх не виявляється на розрахунковому рахунку платника податків. За допомогою певних фінансово-господарських

операцій вони виводяться з одного легального звороту і прямують в інший зворот, який сам по собі теж може легально оформлений. Дані фінансово-господарські операції, природно, не можуть бути прямо враховані. Вони або не відбиваються в обліку взагалі, або, що найчастіше, маскуються під інші види операцій.

Отже, в рамках тіньової економіки можна виділити три види операцій: що повністю виводяться з-під бухобліку; направлені на заховання частини звороту; що проводяться під виглядом других операцій.

Перший вигляд операції, у свою чергу, може бути роздільний на операції, які здійснюються незареєстрованими суб'єктами і легальними суб'єктами туристичної діяльності.

Невраховані операції. До класичних тіньових операцій відносяться ведення фінансово-господарської діяльності без необхідної реєстрації, без постановки на облік до інспекції, не облік окремих операцій або знищення відповідних документів.

Найбільш поширені розрахунки за допомогою неврахованої готівки грошових коштів. Касові книги не ведуться.

Приховання частини звороту. До другої групи тіньової економіки відносять такі комерційні операції, які навмисно виконуються і відбиваються в первинних і бухгалтерських документах лише частково, і у результаті створюється неврахована виручка.

Псевдооперації. Третім виглядом тіньових операцій є псевдооперації, здійснювані за допомогою укладення фіктивного контракту – псевдооперації. Це явище в українській економіці і потребує уточнення. Фіктивні операції можуть використовуватися для прикриття реально здійсненої операції з метою сплатити по ній меншу кількість або об'єм податків, чим в разі фіксованої реальної операції.

Схеми заховання доходів з використанням підставних турфірм і фіктивних документів інколи розробляється високо професійними юристами і аудиторами, так, щоб в організаціях, що легально діють, податкова база була мінімальною, тоді як основні борги перед бюджетом “вішалися” б на баланс реально не існуючих фірм. Цивільно-правові стосунки оформляються так, щоб платник був посередником з мінімальною винагородою. В результаті відповідальність за податковий злочин перекладається на не існуючих суб'єктів, а особи, що дійсно зробила таку операцію, практично не несе кримінального покарання. Так, наприклад, у Хмельницькому співробітники податкової міліції й органів внутрішніх справ припинили діяльність організованого злочинного угруповання, що переводила в тіньовий сектор економіки великі грошові суми. Увагу податківців привернула подружня пара, власники однієї з туристичних фірм, що спеціалізувалася також на працевлаштуванні за

кордон. При перевірці з'ясувалося, що турфірма була лише прикриття для незаконної діяльності пари. Насправді тіншовими під виглядом організації туристичного відпочинку і праце влаштування за кордоном надавали послуги з незаконної конвертації великих грошових сум. З цією метою злочинний тандем зареєстрував чотири фіктивні суми на підставних осіб, а їх рахунок у банках використовували для переводу «у тень» готівки». За короткий час їм вдалося забезпечити готівкою сотні тисяч гривень. В офісі податківці вилучили печатки фіктивних фірм, незаповнені бланки і документацію «чорної бухгалтерії» [6].

Підводячи підсумок можна сказати, що вищевикладений матеріал є лише угрупованням основних напрямів тінзації економічних стосунків, природа самої тіншової економіки більш ніж багатообразна. Сьогодні Україні необхідно серйозно задуматися над цією проблемою, і зробити в цьому напрямі конкретні кроки не жаліючи ні сил ні засобів.

Література:

1. М.В.Цурюпа. Філософський аспект проблем безпеки і правового захисту особистості в туризмі: Навч. посібник «Філософія туризму».- К.: Кондор, 2004.
2. Смирнов І.Г. Фінансові потоки та моделі управління в міжнародному туристичному бізнесі // Науковий журнал «Зовнішня торгівля: право та економіка»-2006. -№ 5(28).
3. Онишко С.В. Реальності та перешкоди на шляху до ефективної системи оподаткування// Проблеми фінансово-кредитного регулювання в перехідній економіці: Зб. наук. пр. - К.: Ін-т економіки НАН України,- 1996.
4. Терехина Е. Как измерить «тень» // НЭГ. - 2003. - № 11. - С. 22.
5. Бекришев А.В. Теневая экономика и экономическая преступность: Ел. підручник.- [http// osi.omskreg.ru](http://osi.omskreg.ru)
6. У Хмельницькому під виглядом туристичних послуг і працевлаштування за кордоном шахраї «відмивали» гроші: Офіційний сайт Державної податкової адміністрації України <http://www.sta.gov.ua>

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ШАХРАЙСТВА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗАЗНАЧЕНОЇ КАТЕГОРІЇ ЗЛОЧИНІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Нестерук Алла Вікторівна

*ад'юнкт кафедри криміналістики Київського національного університету
внутрішніх справ*

Як нам відомо, останнім часом в Україні шахрайство набуло поширення і характеризується зміною форм, видів і способів. Для ефективної боротьби з даним антисоціальним явищем слід використовувати знання про криміналістичну характеристику злочину, яка відображає переважно дані про окремі елементи злочину: особу злочинця і потерпілого, прийоми підготовки, вчинення і приховування окремих видів злочинів; ситуаційно обумовлені, причинно або іншим чином пов'язані з подією злочину результати відповідних змін у навколишньому середовищі, що мають доказове значення; спроби до приховування слідів злочинів, що вживаються злочинцями, а також інформацію про інші обставини, що можуть бути корисними для повного, всебічного і об'єктивного розслідування кримінальних справ [1, С.356].

Криміналістична характеристика злочину нерозривно пов'язана з іншими частинами науки криміналістики, так як відомості для криміналістичної характеристики збираються в результаті виявлення її елементів за допомогою методів, прийомів та засобів криміналістики. Криміналістична характеристика формується в першу чергу на основі науково – дослідницької діяльності та вивчення і узагальнення усіх видів криміналістично значущої інформації.

Серед науковців існує думка про те, що криміналістичну характеристику злочинів слід розглядати у теоретичному та прикладному аспектах.

У теоретичному аспекті криміналістична характеристика - це наукова категорія криміналістики. У зв'язку з цим вона повинна мати своє загальне поняття, визначення (дефініцію), внутрішню структуру, посідати певне місце у системі криміналістики та виконувати певні функції.

У прикладному аспекті криміналістична характеристика повинна бути подана у вигляді описів, таблиць, схем, графіків, комп'ютерних програм тощо.

Однак, на сучасному етапі розвитку криміналістики однозначної єдності у підходах вчених щодо поняття “криміналістична характеристика” не має. Проблемою для науковців залишається конструювання визначення (дефініції) криміналістичної характеристики,

так як існують різні погляди щодо її зовнішньої будови і внутрішнього змісту.

Так, на думку ж І.Ф. Герасимова, криміналістична характеристика – це сукупність відомостей про такі загальні, типові ознаки, обставини та інші характерні риси певного виду злочинних діянь, які мають важливе організаційне і тактичне значення для розкриття цього виду злочинів [2, С.92-95].

Криміналістична характеристика – це ідеальна сукупність криміналістично значимих елементів і їх ознак про закономірності механізму конкретного виду злочинів і закономірностей формування джерел доказової інформації, що сприяють швидкому і ефективному розкриттю та розслідуванню злочинів (В.Г. Гончаренко, Г.А. Кушнір, В.Л. Попалий).

З цього приводу М.В. Салтевським зазначає, що “криміналістична характеристика - це інформаційна модель, що становить собою якісно-кількісний опис типових ознак конкретного виду (групи) злочинів”.

Однак, підсумувавши думки різних науковців можна об'єднати їх основні положення та визначити криміналістичну характеристику як систему відомостей про певні види злочинів, ознаки суб'єкта злочину (особи злочинця), його мотиви, предмет посягання, обстановку, злочинні способи, які мають значення для виявлення і розкриття таких діянь криміналістичними засобами, прийомами та методами [3, С.375].

Отже, вчення про криміналістичну характеристику злочинів як вихідна теоретична і інформаційна база побудови окремо методичних рекомендацій є складовою частиною завершального розділу криміналістики - криміналістичної методики. Загальні положення криміналістичної характеристики входять як важливий складовий компонент до загальнотеоретичної частини криміналістичної методики. Криміналістична характеристика окремої категорії злочинів є елементом структури методики їх розслідування.

З огляду на зазначені підходи сутність досліджуваного нами явища полягає в наступному: криміналістична характеристика розглядається як система, що містить ознаки і дані про закономірні зв'язки слідів, які виражені відповідним ступенем вірогідності, встановленої на підставі узагальнення даних матеріалів кримінальних справ, та апробованих слідчою практикою. Такі дані є основою для побудови систем типових версій, що використовуються при вирішенні конкретних слідчих завдань, висуненні робочих версій.

У загальнотеоретичному плані можна говорити про криміналістичну характеристику злочинів як про систему, що містить сукупність криміналістично значущих ознак. Такий висновок базується на аналізі вже розроблених криміналістичних характеристик злочинів окремих видів, їх

науковому узагальненні, що становить основу для розвитку загального вчення про криміналістичну характеристику злочинів.

Вищевикладене дає підстави вважати, що криміналістична характеристика злочинів є важливою передумовою діяльності практичних працівників правоохоронних органів. Зокрема, в процесі розслідування справ по шахрайствах слідчий порівнює типові елементи криміналістичної характеристики з наявними матеріальними джерелами на основі цього робить висновок відносно кримінально – правової кваліфікації. Так як елементи криміналістичної характеристики нерозривно пов'язані та взаємообумовлені, знаючи спосіб вчинення шахрайських посягань, обставини, при яких вчинено злочин, сліди, які залишив злочинець можна з великою вірогідністю визначити невідомі елементи, в тому числі і особу злочинця. У той же час знання типової криміналістичної характеристики дає можливість висунути найбільш обґрунтовані версії.

Функціональна роль криміналістичної характеристики полягає в тому, що вона задає напрям для слідчого, при розслідуванні злочину, завдяки специфічності ознак, визначає хід розслідування, а також дозволяє визначити коло питань, що підлягають з'ясуванню і систему тактичних завдань при розслідуванні.

Криміналістична характеристика базується на узагальненні практики розслідування кримінальних справ та обумовлена множинністю змісту елементів, а також вказує на можливі варіанти тієї або іншої обставини, наприклад на можливі способи скоєння злочину [4]. Криміналістична характеристика злочину є орієнтуючою інформацією для слідчого при провадженні попереднього слідства. Вона вказує на можливість існування і зміст певного факту, що є елементом криміналістичної характеристики злочину, що розслідується.

Література:

1. Біленчук П.Д., Личиченко В.К., Клименко Н.І. та ін. Криміналістика: підручник. / за ред. П.Д. Біленчука. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Атіка, 2001. – 544 с.: іл.
2. Герасимов И.Ф. Криминалистические характеристики преступлений в методике расследования // Методика расследования преступлений. Общие положения. Матер. науч.-практ. конф. - Одесса. – 1976. – 95 с.
3. Сергеева Л.А. Сущность и значение криминалистической характеристики преступлений // Руководство для следователей. – М.: Юрид.лит., 1971. – 750 с.
4. Образцов В.А., Танасевич В.Г. Понятие и криминалистическое значение следственной ситуации // Советское государство и право. – 1979. - №8. – 115 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКРИТТЯ СЕКСУАЛЬНОГО ВБИВЦІ У ВЧИНЕНОМУ НИМ ЗЛОЧИНІ

Синявський Сергій Михайлович

*здобувач кафедри організації оперативно-розшукової діяльності
Київського національного університету внутрішніх справ*

Сексуальні вбивства є найнебезпечнішим злочином, розкриття якого через специфіку вчинення є досить важким. Проблеми розкриття та розслідування таких злочинів вже розглядалися науковцями, однак, їх дослідження стосувалися в основному пошуково-пізнавальної діяльності спрямованої на встановлення особи, яка вчинила сексуальне вбивство. А проблема викриття запідозрених осіб у таких злочинах, поки не була об'єктом розгляду.

З того часу, як виявлено особу, яка могла вчинити сексуальне вбивство, для оперативних працівників і слідчого починається новий етап розкриття і розслідуванні такого злочину. На цьому етапі здійснюється перевірка версії про можливість вчинення сексуального вбивства конкретною особою.

Якщо ця версія в ході попередньої перевірки не знайшла об'єктивного підтвердження, підозра з особи, яка перевіряється, знімається.

Інші ж ситуації виникають у випадку встановлення фактів, які підтверджують перевіряєму версію. У цьому випадку розкриття і розслідування сексуального вбивства виходить із необхідності розвитку системи доказової і іншої наявної інформації про злочин і злочинця, зокрема, збільшення її обсягу, поглиблення, уточнення змісту, ліквідація нестиковак, усунення протиріч.

Перевіряючи причетність злочинця до сексуального вбивства, слід виходити з такого: а) ймовірність вчинення сексуального вбивства, особою, яка незнайома з жертвою більш висока, ніж її близьким знайомим (80-90% випадків); б) вчинення таких злочинів можливе особами, які судимі не тільки за вбивство чи статевий злочин, але і корисливі злочини; в) версія про причетність до такого злочину особи, яка має статеві відхилення, повинна висуватися тільки за наявності достатніх для цього даних.

Отже, на аналізованому етапі, діяльність оперативних працівників по викриттю сексуального вбивці характеризується як процес збирання, накопичення, аналізу, оцінки, перевірки й використання фактичних даних, за допомогою яких встановлюються факт і обставини вчиненого ним злочину.

На цьому етапі викриття сексуального вбивці здійснюється на основі виявлення й використання в комплексі поряд з початковими даними нових доказів, які до встановлення злочинця об'єктивно не могли бути виявлені.

Сформована на такий момент оперативно-розшукова ситуація, на відміну від попередньої, коли злочинець не був встановлений, характеризується появою якісно нових можливостей отримання оперативно-розшукової і криміналістично значимої інформації. Це насамперед пов'язане з тим, що в процес розкриття і розслідування сексуального вбивства залучений важливий носій інформації - запідозрена особа, відповідно з даного моменту з об'єкту пошуку даний суб'єкт перетворюється в об'єкт і засіб пізнання.

Важливим є й те, що поява в полі зору оперативних працівників і слідчого цього носія інформації, як правило, поєднується з виходом на інші, до того недоступні підсистеми потенційних носіїв оперативно-розшукової і криміналістично значимої інформації, яка закономірно пов'язана з особою й поведінкою злочинця й обставинами, які відображають його життєдіяльність, включаючи елементи кримінальної поведінки в рамках розкриття і розслідуваного злочину, а також і тих осіб, з якими він взаємодіяв у перед- і посткримінальний періоди. Зазначені носії інформації локалізуються в різноманітних соціальних сферах (за місцем проживання, трудової діяльності злочинця і його найближчого оточення, на інших ділянках реалізації активності).

Проаналізована нами оперативно-слідча практика показує, що відпрацьовування такого роду сфер найчастіше дозволяє зібрати важливі відомості шляхом виявлення й дослідження матеріально фіксованих, речових слідів, які відчутно доповнюють оперативно-розшукову та криміналістично значиму інформацію, зібрану доказову базу до моменту встановлення і затримання підозрюваного. На аналізованому етапі ведеться пошук об'єктів, які несуть інформацію про особу злочинця, знаходження його в момент вчинення злочину на місці події, його діях у ході підготовки й реалізації сексуального вбивства, діях у посткримінальний період, а також про зв'язок його з потерпілою (потерпілим), засобами досягнення злочинної мети, про саму мету й інші обставини вчиненого. При цьому, зокрема, йдеться про виявлення й дослідження речових об'єктів, вільно або мимоволі переміщених злочинцем із середовища місць підготовки злочину, в середовище (обстановку) місця події, а звідти - у його найближчі ділянки чи інші сфери його посткримінальної активності. Такий процес пов'язаний з формуванням «слідів-надлишків» в одних сферах (поява в них того, що при звичайному ході подій виключено), слідів-недостач (відсутність того, що неодмінно повинно перебувати тут), а також слідів у вигляді змін властивостей і відносин предметів.

Розпізнавання таких слідів, встановлення їх приналежності й механізму походження, використання отриманої з них інформації з пошуковою, ідентифікаційною метою, виявлення їх зв'язку з особою й поведінкою злочинця, знаряддями й засобами злочину, місцем події, жертвою злочину вносять істотний вклад у справу викриття злочинця за матеріальними слідами.

Залишаючи під час вчинення сексуального вбивства матеріально фіксовані сліди, злочинець являє собою следоутворюючий об'єкт. У той же час, будучи одночасно й слідосприймаючим об'єктом, він стає носієм як матеріальних (на своєму тілі, одязі й т.ін.), так і ідеальних слідів, які зберігаються в його пам'яті. У ній запам'ятовується й зберігається не тільки найбільш повна й достовірна інформація про все, що пов'язане зі злочинном, але й багато про що інше, що цікавить слідство. Цю інформацію він так чи інакше передає іншим людям, продовжуючи свою життєдіяльність після вчинення злочину.

Процес передачі інформації може відбуватися усвідомлено й цілеспрямовано. В той же час він іде й всупереч волі, бажанню, психологічній установці злочинця. Особи, як сприймають інформацію, що йде від іншої людини, навіть якщо вона ним ретельно приховується, в стані сприйняти її і проаналізувати, орієнтуючись на певні прояви, ознаки, показники його справжніх думок, знань, задумів, дій. Така інформація не тільки сприймається, розшифровується й запам'ятовується, але й може бути донесена до свідомості інших людей, включаючи агентів та оперативних працівників міліції. При сексуальних убивствах поширенню інформації, яка цікавить оперативні підрозділи міліції і слідство, оволодінню нею іншими особами, часом сприяє сам злочинець, навмисно або мимоволі самовикриваючись, саморозшифровуючись у формальних і неформальних контактах. Причини такого феномену різноманітні. Як правило, вони пов'язані з особистісними властивостями сексуального вбивці, рисами його характеру, способом життя, а також професіоналізмом оперативних працівників та слідчих, якісним рівнем їх роботи. Мимовільна розшифровка може відбутися тоді, коли злочинці допускають демаскуючі їх «проколи», наприклад, проговорюються в процесі міжособистісного спілкування із собі подібними зі злочинного середовища, під час опитування та допитів, а також коли вони вчиняють непродумані, поспішні дії, пов'язані із прагненням якнайшвидше позбутися слідів, які їх викривають, увести слідство в оману, зокрема, шляхом грубого інсценування. Відомі також випадки, коли окремі вбивці привертають до себе увагу оточуючих через свою зайву балакучість, брваду, бажаючи завоювати авторитет серед собі подібних. Поряд із цим зустрічаються сексуальні вбивці, яким близький стан совісного каяття, які не в змозі мовчазно нести в собі тяжкий вантаж вчиненого, відчують

потребу виговоритися, полегшити свою душу в колі знайомих, медичних працівників, священнослужителів.

Так створюються передумови успіху в справі пошуку й виявлення особистісної і речової інформації за межами місця події. Однак для того, щоб ці передумови реалізувати швидко і якісно, необхідно мати чіткі орієнтири й відомості про те, де, як і що шукати і яким чином використовувати знайдене.

Слідчо-оперативний досвід свідчить, що успіх у цій роботі досягається, поєднанням в одне ціле трьох типів інформації: по-перше, почерпнутої при дослідженні місця події; по-друге, яка формується при вивченні уявних моделей, безпосередньо не сприйманих об'єктів (мотивів, цілей, обставин вчинення злочину й т.ін.); і по-третє, типових характеристик кримінальної, перед- і посткримінальної поведінки злочинців і закономірностей її відображення в навколишньому середовищі.

Одержанню правильних відповідей на досліджувані питання сприяє використання в комплексі можливостей оперативних працівників міліції і слідчого. Коли це можливо й необхідно, слідчій дії повинен передувати оперативно-розшуковий захід. Насамперед це стосується проведення так званих настановних, розвідувальних заходів стосовно запідозреного і його зв'язків, організації візуального контролю за переміщеннями й контактами осіб, які цікавлять слідство, технічного контролю за телефонними розмовами й іншим оперативним супроводом розслідування.

Врахування оперативними працівниками вищевикладених рекомендацій дозволить ефективно проводити роботу щодо викриття сексуального вбивці, а також зняття підозри з невинних осіб, дасть змогу допомогти слідчому якісно формувати доказову базу та отримати нову не тільки оперативно-розшукову але й доказову інформацію, що безумовно буде сприяти розкриттю і розслідуванню сексуального вбивства.

АНАЛІЗ НАУКОВИХ РОЗРОБОК МЕТОДІВ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У 50-90 РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ В СРСР

*Старушкевич Анатолій Володимирович
докторант кафедри криміналістики Київського національного
університету імені Тараса Шевченка*

Криміналістична наука, яка призвана озброїти суб'єктів діяльності по розкриттю і розслідуванню злочинів дієвим арсеналом боротьби, розробляла і розробляє наукові методи розслідування злочинів на основі

все більш глибокого проникнення у сутність причинно-наслідкових зв'язків, які об'єктивно існують у структурі злочинної діяльності і діяльності по виявленню розкриттю і розслідуванню злочинів.

Найвагоміші дослідження методів розслідування злочинів були проведені в СРСР в 1950-1990 роки минулого століття. Аналіз таких розробок дозволяє визначити найбільш успішні досліджені, проаналізувати недоліки в розробках науковців, виявити перспективні напрями майбутніх досліджень.

У період з 1952 до 1973 рр. В.П. Колмаков опублікував низку робіт в яких розглянув проблеми методів у криміналістиці і практиці розслідування злочинів. Зокрема, ним показано місце методів у криміналістиці; чітко розмежовано поняття «прийом», «метод», «методика»; систематизовано методи криміналістики та судово-слідчої практики; узагальнено вимоги до них. В.П. Колмаков оригінально систематизував окремонаукові методи, серед яких виділив: метод криміналістичного версирування, криміналістичне планування, психологічний аналіз фактичних даних і конкретної ситуації, криміналістична ідентифікація, визначення групової приналежності (групофікація), криміналістичне експериментування.

У 1968 р. О.О. Ейсман з використанням засобів формальної логіки провів аналіз доказів конкретної кримінальної справи. Результати такого аналізу дали можливість розробити метод «логічного аналізу доказів конкретної кримінальної справи» метою якого є «формування переконаності про надійність і достатність доказів» в процесі або після розслідування певної кримінальної справи.

У 1972 р. розглядаючи проблеми методології оперативно-розшукової діяльності Д.В. Гребельський, серед спеціальних методів виділив групу структурних методів інформаційно-аналітичного характеру. В подальшому, в розвиток цих методів, був розроблений метод криміналістичного аналізу оперативної обстановки.

На науковій конференції організованій Всесоюзним координаційним бюро з проблем криміналістики, яка відбулася в Москві, у 1973 році, А.В. Дулов у доповіді «Використання методу системно-структурного аналізу при розслідуванні злочинів», запропонував серед методів розслідування виділити метод системно-структурного аналізу. На його думку цей метод ще потребує ретельної розробки та адаптації до процесу розслідування злочинів, однак вже сьогодні його доцільно використовувати з метою виявлення «об'єктивно обумовленої системи дій злочинця, елементів його діяльності, залишених ним слідів, їх взємозв'язків». На думку автора, метод найбільш придатний для виявлення розкрадань, які «паразитують в нормально функціонуючій виробничій системі».

На цій же конференції Г.Л. Грановський підняв проблему нагальної необхідності алгоритмізації розслідування злочинів та використання під час використання методів розслідування злочинів евристичних прийомів, а також розпочати дослідження та вивчення «психології алгоритмічної і психології евристичної діяльності».

Науковець Л.М. Калінкович, у 1973 р., дійшов висновку про необхідність використання досягнень науки управління в розробці методів розкриття злочинів. На його думку, серед методів розкриття злочинів слід виділяти організаційні методи. Дослівно автор вважає: «організаційні методи розкриття злочинів повинні розроблятися ... криміналістикою на основі використання досягнень науки управління. Творче поєднання криміналістичних правил виявлення і використання доказів з рекомендаціями по формуванню управляючих систем і забезпеченню процесу управління є основою розробки таких методів».

У 1973 році на Всесоюзній науковій конференції М.П. Яблоков зазначав, що за останні роки багато зроблено в розвитку загальної теорії криміналістики, криміналістичної техніки й слідчої тактики, однак, помітно відставання в розвитку методики розслідування окремих видів злочинів. У цій сфері недостатньо ще використовуються широкі можливості, які надає сучасна наука і техніка.

Сучасна методика розслідування містить систему методів, які є більшою мірою результатом емпіричного прояву дії системно-структурного методу. Те ж саме можна сказати й про окремі використовувані прийоми генетичного аналізу. Однак під всі ці рекомендовані методи, ще недостатньо підведена необхідна фундаментальна науково-методична база.

На думку науковця, при пізнанні способу й механізму вчинення злочину, причинного ланцюга й низки інших істотних обставин по кримінальних справах особливо велике значення має такий ефективний метод наукового пізнання, як моделювання. Тому одним з основних завдань є розробка в рамках методики розслідування загальних принципів використання в процесі розслідування системно-структурного методу, генетичного аналізу й моделювання.

У 1976 році, у статті «Кібернетика в розслідуванні злочинів» В.Г. Гончаренко, дійшов висновку, що розслідування злочинів є розумовою діяльністю людини і нині вже не виникає заперечень твердження про можливість моделювання будь-яких розумових процесів. При цьому, на його думку, варто у розслідування широко впроваджувати такі методи як: а) моделювання психічної діяльності, б) евристичне програмування (побудова оперативно-інформаційної моделі), в) моделювання систем судових доказів, г) типові моделі і типові програми

розслідування, д) методи сітьового планування, є) метод рішення систем (Р-систем).

Торкаючись перспектив розробки методів розслідування, В.Г. Гончаренко зазначає, що такі методи дозволяють значно прискорити виконання завдань слідства, поліпшити організаційну діяльність слідчого, певною мірою підвищити якість розслідування кримінальних справ, автором в перспективі пропонується: а) з допомогою таких методів моделювати розумові процеси осіб, які ведуть розслідування, б) розробляти методи евристичного програмування розслідування, в) моделювати аналітичну діяльність слідчого з допомогою ЕОМ, г) розробляти програми розслідування на ЕОМ, д) впроваджувати у розслідування метод сітьового планування, є) використовувати ЕОМ в якості прискорювача обробки інформації, що сприяє підсиленню розумової діяльності слідчого.

На протязі 1978-1980 років, А.В. Соловйовим, було опубліковано цикл робіт присвячених такому методу розслідування як криміналістичний аналіз показань. Автор зазначив, що такий аналіз здійснюється на протязі всього процесу розслідування, тому характеризується як один із самостійних засобів виконання тактичних завдань, які стоять перед слідчим на певному етапі розслідування. Він використовується з метою одержання повних, правдивих і достовірних показань на основі встановлення позиції особи, яка дає показання, дослідження й оцінки цих показань за допомогою використання методів спостереження, аналізу й порівняння. За допомогою криміналістичного аналізу показань слідчий одержує уявлення про позицію особи, яка дає показання.

У 1981 році В.Г. Танасевич підвів підсумки міжнародного дослідження проблеми «Виявлення прихованих розкрадань засобами економічного аналізу, а також шляхом удосконалення діяльності контрольно-ревізійних апаратів», яке проводилося за організації Всесоюзного інституту по вивченню причин і розробці заходів попередження злочинності (м. Москва). З метою виявлення, розкриття та розслідування прихованих розкрадань, рекомендувалося широко використовувати метод економічного аналізу, основні положення якого на той час вже були розроблені науковцями.

У 1982 році І.Ф. Герасимов опублікував статтю «Методологічні аспекти діяльності по розкриттю і розслідуванню злочинів», у якій дійшов висновку, що «розвиток науки і техніки вимагає вдосконалювання вже наявних, а також розробки й створення нових методів, прийомів, способів, методик для використання в практичній діяльності. Ця тенденція властива й криміналістиці».

На його думку «подібність і навіть спільність окремих методів науки з прикладними методами ми знаходимо в багатьох авторів, які розробляють питання методології в криміналістиці».

Крім цього, І.Ф. Герасимов запропонував свій погляд на поняття методів, які використовуються у криміналістиці, визначив вимоги до них, класифікував криміналістичні методи. Ним вірно визначені перспективи удосконалення та розробки нових методів, які використовуються в криміналістиці.

Зроблено висновок, що методу, який сам по собі забезпечує розкриття злочину, не існує. Тільки використання комплексу, системи різних методів дозволяє виконати таке завдання.

У 1983 р. В.О. Образцов та В.В. Донцов опублікували спільну статтю в якій розкрили сутність методу криміналістичного аналізу оперативної обстановки та показали можливості використання такого методу при розслідуванні убивств, розбоїв, грабежів, згвалтувань, крадіжок, угонів автотранспорту, які вчиняються неповнолітніми.

Через рік, у 1984 р. В.О. Образцов та В.В. Донцов опублікували статтю «Криміналістичний аналіз оперативної обстановки як метод розкриття злочинів», в якій поглибили криміналістичні знання про зазначений метод розслідування, зокрема, запропонували криміналістичне поняття оперативної обстановки; розкрили сутність та поглибили знання про принципово важливі положення аналізованого методу; типізували слідчі ситуації, за яких доцільно здійснювати криміналістичний аналіз оперативної обстановки; визначили джерела інформації при проведенні зазначеного аналізу; визначили етапи реалізації методу.

У 1985 році Г.А. Густов описав розроблений ним метод криміналістичного факторного аналізу, а також розкрив його можливості при виявленні способу посадового розкрадання у складній ситуації. У посібнику «Виявлення способу посадового розкрадання у складній ситуації. Факторний аналіз», він розглянув теоретичні і практичні питання виявлення способу посадового розкрадання майна у складній ситуації, коли наявні в розпорядженні слідчого матеріали не дозволяють висунути версію про найбільш важливу в плані розкриття злочину обставину - спосіб розкрадання. Особливу увагу автором приділено методиці факторного аналізу. Науковцем також запропоновано типові програми пошуку способів недостачі, створення неврахованих резервів, приймання-передачі сторонніх цінностей, вилучення, збуту, реалізації викрадених матеріальних цінностей, злочинного заволодіння грішми.

У 1985 році Г.А. Шумак опублікував результати свого дисертаційного дослідження присвяченого розробці бухгалтерського аналізу як методу розслідування злочинів. У монографії автор розкрив природу, поняття та структуру методу розслідування злочинів,

запропонував класифікації таких методів, розглянув проблеми розробки методів розслідування та їх значення для окремої методики розслідування злочинів. Автор справедливо констатував шаблонність розробок сучасних окремих методик розслідування злочинів та запропонував розробляти їх з урахуванням конкретних методів розслідування злочинів, що значно підвищить не тільки навчальну та методичну але й практичну значимість таких методик.

У 1985 році В.О. Сайчук у статті «Використання методів обмеження і виключення в процесі встановлення злочинця», розширив криміналістичні знання про метод обмеження і виключення. Автор запропонував поняття цього методу, розкрив логічну природу та показав шляхи використання його в процесі розслідування злочинів. Науковцем вірно визначено сутність методу, яка визначається тим, що при розслідуванні справ про неочевидні злочини на перший план висувається завдання встановлення злочинця, яке виконується шляхом послідовного переходу від кількісно невизначеної, вихідної сукупності фізичних осіб до все більше вузьких перевіряємих груп, і аж до встановлення конкретної особи, яка вчинила злочин.

У 1986 р. Н.В. Кручініна дійшла висновку, що розслідування кожного злочину, тим більше злочину, вчиненого в умовах неочевидності й поєднаного з різного роду хитруваннями злочинця, який намагався уникнути відповідальності, завжди пов'язане з виконанням цілого комплексу тактичних завдань. Ці завдання обумовлені характером такого злочину, конкретними обставинами справи і багатьма іншими факторами. Слідчий виконує ці завдання використовуючи в процесуальному режимі кримінального судочинства численні тактичні прийоми й методи, рекомендовані криміналістикою.

На думку науковця серед методів розслідування важливим є криміналістичний аналіз злочину. Тому у своєму дослідженні автор розкрила можливості використання в розслідуванні методу криміналістичного аналізу злочинів, систематизувала його підвиди (ситуаційний аналіз обстановки місця злочину (місця події); криміналістичний аналіз способу вчинення злочину; аналіз просторово-часових зв'язків і відносин; віктимологічний аналіз; психологічний аналіз поведінкових актів обвинувачуваних, потерпілого, свідків; перевірка доказів на їх несуперечність; аналіз оперативної обстановки) та виокремила етапи проведення такого аналізу.

У 1987 р. І.М. Лузгін писав, що головна соціальна функція криміналістики полягає в розробці спеціальних засобів і методів, спрямованих на ефективне розкриття й розслідування злочинів, забезпечення законних прав і інтересів громадян у здійсненні правосуддя. У статті «Про законність криміналістичних засобів і методів, які

використовуються в розкритті і розслідуванні злочинів», ним запропонована диференціація криміналістичних методів на групи, вказані вимоги до методів розслідування злочинів, а також зосереджена увага на законності, як основній вимозі, до розробки і використання криміналістичних методів у кримінальному судочинстві.

У 1988 р. К.В. Кім у кандидатській дисертації «Комплексне використання криміналістичних методів розслідування при проведенні слідчих дій» дослідила закономірності формування комплексу криміналістичних методів розслідування при доказуванні обставин розслідуємої події. Зокрема, автором: а) визначено поняття комплексності як методу практичних криміналістичних досліджень і його значення в процесі доказування обставин розслідуваного злочину, б) з'ясовано наукові передумови і розкрито основи комплексного використання криміналістичних методів розслідування, в) визначено послідовність процесу прийняття і реалізації рішень слідчого при досягненні кінцевих завдань розслідування, г) розроблено методику формування комплексної програми використання криміналістичних методів розслідування при досягненні кінцевих завдань розслідування, д) розроблено рекомендації по комплексному використанню слідчих і оперативно-розшукових методів в процесі встановлення обставин розслідуваного злочину.

У 1990 р., на одній з конференцій у м. Ризі, Г.В. Кутріс у доповіді «Методи криміналістичного пізнання» підняв проблему змішування багатьма науковцями-криміналістами методів науки криміналістики та методів практичної діяльності по розслідуванню злочинів, які він запропонував називати «методами практичної криміналістичної діяльності». У доповіді, автор розкрив пізнавальний характер методів практичної діяльності по розслідуванню злочинів, запропонував їх класифікацію та поняття. А також сформулював єдине їх завдання - розкриття злочинів, зазначивши, що методам практичної діяльності по розслідуванню злочинів приділяється в науці недостатньо уваги, особливо їх опису та класифікації.

Підводячи підсумок можемо констатувати, що найбільш перспективним напрямом розвитку криміналістичної методики є розробка методів розслідування; методика розслідування окремих видів злочинів недостатньо оснащена системою науково розроблених методів; у криміналістиці розробка методик розслідування окремих видів злочинів ведеться за шаблоном, в якому практичний аспект нерідко відсутній, тоді як їх основою повинні бути саме адаптовані до конкретного виду злочинів методи розслідування; перспективним завданням криміналістики є розробка методів практичної діяльності, що створить тверду наукову основу для рекомендацій з використання тактичних засобів і прийомів.

ОПЕРАТИВНА ЗАКУПІВЛЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ У СТРУКТУРІ ТАКТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Сулейманова Зейнеп Ресульївна

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

Оперативна закупівля наркотичних засобів - метод, який включає комплекс оперативно-розшукових і інших дій, що забезпечують придбання наркотиків і документування протиправної діяльності осіб, підозрюваних у вчиненні злочинів, з метою їх викриття. Оперативна закупівля наркотичних засобів, пов'язана із придбанням предметів, речовин, виробів, продукції, послуг, які перебувають у незаконному обігу, з метою виявлення, попередження, припинення й документування злочинних дій, затримання на місці злочину осіб, причетних до вчинення наркозлочинів, а також встановлення інших обставин.

Правовою підставою для проведення оперативної закупівлі є п. 2 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», який надає право оперативним підрозділам проводити таку закупівлю. Стаття 5 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» визначає, що для одержання доказів злочинної діяльності, пов'язаної з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, працівникам органів (підрозділів), яким надано право здійснювати оперативно-розшукову діяльність, за постановою начальника відповідного органу, погодженою з прокурором, дозволяється проведення операції щодо придбання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів - оперативної закупівлі. Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативним підрозділам надано право здійснювати оперативну закупівлю не тільки наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, а й інших товарів, предметів і речовин, у т.ч. заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форми власності.

Вважаємо, що основними умовами проведення оперативної закупівлі наркотичних засобів є: а) наявність об'єктивної інформації про факти незаконного збуту наркотичних засобів конкретними особами або групою осіб; б) дотримання законності при її проведенні; в) недопущення провокаційних дій з боку оперативного працівника, спрямованих на спонукання особи до вчинення злочину.

Підставою для проведення оперативної закупівлі є наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, про особу чи групу осіб, які займаються незаконним обігом наркотичних

засобів, психотропних речовин і прекурсорів, і потребує перевірки у межах ведення відповідної оперативно-розшукової справи.

Сутність оперативної закупівлі полягає у нібито здійсненні угоди купівлі-продажу з особою, яку підозрюють у торгівлі наркотичними засобами. Матеріальною підставою для здійснення такої закупівлі є постанова затверджена начальником відповідного органу та погоджена з прокурором, який здійснює нагляд за додержанням законів при проведенні оперативно-розшукової діяльності.

Після винесення постанови складається план проведення оперативної закупівлі, у якому зазначають задум операції, завдання, які потрібно виконати, виконавців і заходи, які забезпечують її проведення.

При проведенні оперативної закупівлі наркотичних засобів можливе використання спеціальних технічних засобів, яке здійснюється з дозволу суду відповідно до вимог законодавства України.

Структурними елементами оперативної закупівлі наркотичних засобів є: а) підбір і впровадження оперативних співробітників, осіб, які надають їм сприяння, у злочинну групу; б) контроль за наркоділками і постійний зв'язок із впровадженими працівниками й особами, які сприяють оперативним працівникам; в) придбання наркотичних засобів, документування протиправної діяльності підозрюваних осіб; г) проведення невідкладних слідчих дій на підставі погодженого з оперативним підрозділом плану.

Проводиться огляд і позначка спеціальними засобами грошових купюр (предметів, цінностей), які призначені до використання для «оплати» при проведенні оперативної закупівлі. Також може здійснюватися ксерокопіювання грошових купюр. Така процедура проводиться в присутності не менш двох представників громадськості, від яких якщо буде потреба береться підписка про нерозголошення відомостей.

До проведення оперативної закупівлі в якості «покупця» може залучатися як оперативний працівник, так і будь-яка інша особа, яка дала згоду сприяти оперативному підрозділу при проведенні конкретних операцій. У злочинне середовище наркоділків «покупець» може впроваджуватися як самостійно, так і за допомогою оперативного працівника, а також будь-якого громадянина, який заслуговує довіри й виявив бажання надати таку допомогу.

Перед направленням «покупця» для проведення оперативної закупівлі його доцільно оглянути в присутності понятих і в протоколі зафіксувати відсутність у нього наркотичних засобів. Якщо «покупець» відправляється на угоду в автомобілі, то проводиться аналогічний огляд транспортного засобу.

Для забезпечення прослуховування й фіксування в ході угоди розмови з наркоторгівцем «покупець» забезпечується відповідними спецзасобами (радіомікрофон, диктофон). У цьому випадку в присутності понятих доцільно провести огляд аудіо- або відеокасети, на які буде здійснюватися запис переговорів «покупця» з наркоторговцем. Факт і процес огляду касети фіксуються у відповідному протоколі із вказівкою найменування фірми-виробника й серійного номера касети й записуючої апаратури.

Після завершення підготовчих заходів до проведення операції всі пересування «покупця» до моменту передачі ним грошей наркоторгівцю й пред'явлення останнім партії наркотиків по можливості фіксуються на відеоплівку. Всі переговори «покупця» з наркоторгівцем необхідно фіксувати на аудіоплівку.

При проведенні оперативної закупівлі виникає необхідність взаємодії з оперативно-технічними підрозділами, які залучаються для забезпечення технічної підтримки проведеного заходу, здійснення прихованого спостереження й документування протиправних дій розроблювальних. Їх легалізовані надалі матеріали можуть мати важливе доказове значення по кримінальній справі.

Усі документи щодо факту проведення оперативної закупівлі, як правило, передають до органів досудового слідства. Фактичні результати оперативної закупівлі є підставою для порушення кримінальної справи або можуть бути використані з іншими доказами у кримінальній справі.

Придбані в ході оперативної закупівлі наркотичні засоби обліковуються й зберігаються в спеціалізованих камерах схову речових доказів органів внутрішніх справ.

Якщо буде потреба у використанні як речові докази купюр (позначених або з переписаними номерами), використаних при проведенні оперативної закупівлі, зазначені гроші зберігаються у встановленому порядку в органі внутрішніх справ до розгляду кримінальної справи в суді.

Проаналізована слідчо-оперативна практика органів внутрішніх справ свідчить про те, що метод оперативної закупівлі наркотичних засобів може видозмінюватися залежно від характеру й обставин вчинення злочину, осіб, які перевіряються, мети оперативно-розшукових дій і т.ін.

Оперативна закупівля може використовуватися як в сфері легального, так і незаконного обігу наркотичних засобів. У першому випадку наркотичні засоби «купаються» в осіб, які в ході службової діяльності зайняті їх виготовленням, зберіганням або відпуском (лікарі, медсестри, фармацевти), у другому - в різних категорій наркоділків.

Залежно від виконуваних оперативно-тактичних завдань у кожному конкретному випадку метод оперативної закупівлі при його використанні може набувати різних видів. В одному випадку, коли необхідно швидко перекрити джерело надходження наркотиків у незаконний обіг і відразу ж провести затримання розповсюджувача наркотичних засобів, використовується «закупівля-затримання».

Особливості методики проведення затримання при оперативній закупівлі такі. Перед затриманням наркоторгівця доцільно організувати затримання на місці злочину одного або декількох осіб, які придбали в нього наркотики. Такий маневр, полегшить доказування факту кількаразового збуту наркотиків.

Безпосередньо після затримання наркоторгівця оперативні працівники складають протокол особистого огляду і вживають заходів, які попереджають можливе приховання або знищення наркотичних засобів, позначених купюр і інших речових доказів. Кожний предмет, виявлений при огляді наркозбувача, підлягає пред'явленню понятим для того, щоб згодом підозрюваний не зміг заперечувати факт приналежності йому предметів, які його викривають у злочинній діяльності. Понятим варто продемонструвати, що вилучені в наркоторгівця грошові купюри мають спеціальні мітки або враховані номери. Повинні вживатися заходи збереження слідів рук на упакуванні вилучених наркотиків, мікрочасток одягу, верхнього покриву шкіри, волосся, потожирових слідів наркоторгівця (це особливо важливо при безконтактному способі збуту наркотиків) і направленні їх на експертне дослідження. Крім цього, повинні бути вжиті заходи для вилучення мікрочасток наркотиків на одязі, під нігтями. Упакування й опечатування виявлених наркотиків варто проводити невідкладно в присутності понятих зі складанням відповідного протоколу. Відразу ж після особистого огляду, огляду речей і автомобіля відбираються пояснення в затриманій особі, а при наявності порушеної кримінальної справи - відповідно особистого обшуку й допиту підозрюваного в наркоторгівлі. При цьому в першу чергу в затриманих з'ясовуються приналежність вилучених наркотиків, де здійснювалося придбання (виготовлення, заготівля), перепродаж наркотичних засобів, у якій кількості, коли, у який час, скільки разів і за якою ціною. У затриманих із числа роздрібних збувальників наркотиків доцільно з'ясувати: хто постачальник наркотиків, яким чином здійснювалася доставка наркотиків, де був придбаний (отриманий) «товар». Також необхідно встановити, хто вручав наркотики, чи був присутній хто-небудь при цьому, у якій кількості й у якому упакуванні були отримані наркотики, чи піддавалися вони розфасовці з метою маскування або полегшення транспортування, хто розплачувався за доставлені наркотики.

Після порушення кримінальної справи в ході допиту, якщо збувальник одночасно є й споживачем наркотиків, доцільно зафіксувати, з якого часу він почав уживати наркотичні засоби, самотійно або хто-небудь інший вводив йому ін'єкції або виготовляв сигарети (цигарки) з наркотиком для паління, за якими адресами і в які конкретно дні відбувалося вживання, хто запропонував йому спробувати наркозілля. Паралельно з опитуванням або допитом вживаються заходи для направлення вилучених предметів і речовин на експертне дослідження або експертизу.

Відповідно до законодавства здійснюється затримання наркоторгівця та організовується внутрішньокамерна розробка з метою встановлення каналу надходження наркотиків.

В іншому випадку, коли потрібно встановити джерело поставки наркотиків, виявити осіб, причетних до їх незаконного обігу, а також затримати наркоділка з великою партією наркотиків, використовується багаторазова закупівля з наступним затриманням. У цьому випадку «покупець» отримує від наркоторгівця спочатку одну або декілька так званих «партій довіри» у кількості однієї або декількох доз наркотику й домовляється з ним про покупку наркотиків у великій кількості.

Вважаємо, що оперативна закупівля є діючим засобом у виконанні завдань боротьби з наркобізнесом. Успішне проведення оперативної закупівлі пов'язане з дотриманням таких умов: а) належне фінансове й технічне забезпечення заходів, які проводяться в ході операції; б) створення оперативних груп і інструктаж учасників операції про порядок і тактичні особливості проведення оперативно-розшукових заходів; в) попередня рекогносцировка місця проведення операції по оперативній закупівлі наркотичних засобів; г) ретельне вивчення можливостей і ділових якостей кандидатів, які підбираються на роль «покупців»; д) забезпечення безпеки «покупця» на всіх етапах проведення операції; є) збереження в таємниці відомостей про підготовку й проведення заходів щодо оперативної закупівлі наркотичних засобів.

БЛАНКЕТНІ ДИСПОЗИЦІЇ В ПАМ'ЯТКАХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Яремко Галина Зіновіївна

здобувач кафедри кримінально-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ

Аналіз основних пам'яток кримінального права України дозволить прослідкувати появу перших бланкетних диспозицій при конструюванні

складів злочинів, виявити динаміку та особливості їх використання, з'ясувати, чи бланкетні диспозиції – це результат високого рівня правової урегульованості певних сфер суспільного життя, чи нормотворча закономірність, яка мала місце і в перших письмових джерелах права. Врешті, історичний екскурс дає можливість почерпнути позитивний правовий досвід конструювання складів злочинів.

Аналіз історичних джерел кримінального права необхідно починати з часів Київської Русі. Важливими першоджерелами давньоруського права були русько-візантійські договори 907, 911, 944 років, в яких вже використовували відсилку до інших джерел права як юридичний технічний прийом при конструюванні санкцій. При цьому відсилки передбачали звернення не лише до внутрішніх законів і звичаїв, що є специфікою давньоруського права, але й до звичаїв інших держав (так, ст. 6 договору 944 року передбачає, що якщо руський вкрав щось у грека, а вкрадене уже продано, то слід наказати по грецькому звичаю і по статуту і звичаю руському [2, 38]). Фактично відсилка того роду є проявом сучасного посилання на норми міжнародного права у чинному КК України.

“Вінцем давньоруського права є кодифікований юридичний збірник Руська Правда” [1, 46]. Найдавнішою є Коротка редакція Руської Правди, норми якої сформульовані казуально і жодної відсилки не містять. Очевидно, це можна пояснити тим, що Руська Правда, хоча поряд з нею існувало також князівське та церковне (канонічне) законодавство, розглядалася як найважливіший внутрішній закон, в якому були урегульовані найбільш значущі питання, а тому об'єктивно потреби у відсилках до інших джерел не було. Розширена та скорочена редакції Руської Правди в аспекті даного дослідження якихось особливостей не мають.

Після розпаду Київської держави і занепаду Галицько-Волинського першим збірником, який уніфікував чинне законодавство, став Судебник Великого князя Казимира IV, ухвалений у Вільно у 1468 році [8, 56-59], однак бланкетний спосіб викладу норм у ньому не застосовувався.

Норми Першого Литовського статуту 1529 року [5], на відміну від Руської Правди, відрізнялися більшим ступенем абстрактності, проте бланкетність як юридичний технічний прийом застосовувався лише в поодиноких випадках (наприклад, артикул 17 розділу 3 вказує на незаконне варіння пива; артикул 1 розділу 9 - на незаконне полювання в чужих володіннях тощо). Така винятковість застосування інших норм, що не закріплені в Статуті, прямо впливає з артикулу 9 розділу 1, де вказано, що “також бажаємо і встановлюємо і навіки повинно бути збережено, що всі наші піддані, як бідні, так і багаті, якого б стану чи положення не були, рівно і однаково повинні бути судимі по цих писаних законах” [5, 127].

Наступним важливим джерелом є “Права, за якими судиться малоросійський народ” 1743 року [3]. Аналіз артикулів, які передбачають покарання за злочини, показує, що бланкетні диспозиції при їх формулюванні не застосовувалися. Це пояснюється тим, що даний акт трактувався як “одвічне право малоросійське, підтверджене всеросійськими монархами” [3, 28], тобто єдиний нормативний документ, що застосовувався до усіх справ, що виникали.

Цікавим для аналізу є “Уложення про покарання кримінальні і виправні” 1845 року [4, 174-310], в якому широко використовується бланкетний спосіб викладу диспозицій забороняючих норм. Так, при формулюванні бланкетних диспозицій використовує лексичні прийоми, які поширені і в сучасному кримінальному законі (наприклад, вказівки на протизаконний характер діяння - ст. ст. 281, 368, 370, законність діяння - ст. ст. 379, 385, самовільність вчиненого - ст. 216, на необхідність дозволу на вчинення певних діянь - ст. ст. 221, 278, 342, 350 тощо). Поряд з цим є і певні особливості. Наприклад, ст. 185 даного Уложення вказує на порушення християнського закону, ст. 218 – порушення статуту церкви, ст. 376 – порушення правил гідності тощо. Тобто в порядку бланкетності застосовуються християнські та церковні норми, а також норми морального змісту. Така тенденція є проявом особливостей тогочасної правової системи.

В цілому ж, Уложення характеризується значною громіздкістю, необґрунтованим поєднанням казуальності і бланкетності, які фактично мали б взаємовиключати одне одного. А тому дана пам’ятка, будучи важливою для історичного споглядання, однак з точки зору використання бланкетних диспозицій не є взірцем для наслідування.

Наступними джерелами кримінального права є Кримінальний кодекс УСРР 1922 року і Кримінальний кодекс УСРР 1927 року [6]. Зупинимось на останньому. Аналіз положень кодексу засвідчує широке використання бланкетності як способу викладу диспозицій забороняючих норм (останні, за нашими підрахунками, містяться у більше як 48 % статей Особливої частини). Очевидно, що така тенденція закономірна, пов’язана з все ширшою урегульованістю певних сфер життя. При цьому бланкетні диспозиції відсилають до міжнародних актів (Женевська конвенція 1906 року – ст. 95), законів (ст. ст. 60, 92, 94 тощо), нормативно-правових актів визначених органів (ст. 96-1 тощо), локальних актів (ст. 56-30а тощо), містять вказівки на незаконність (ст. ст. 62, 103 тощо).

Останньою віхою в дослідженні генезису використання бланкетних диспозицій при конструюванні складів злочинів в пам’ятках кримінального права України виступає Кримінальний кодекс УРСР від 28 грудня 1960 року [7]. При цьому правовий досвід використання бланкетних диспозицій в забороняючих кримінально-правових нормах у

КК УРСР практично не відрізняється від чинного КК України. Невідомими КК УРСР є хіба що посилання на норми міжнародного права. Очевидно, що застосування в порядку бланкетності таких норм є даниною часу, підтвердженням глобалізаційних процесів, що відбуваються.

Отже, в цілому такий історичний екскурс дозволяє констатувати, що ще при витоках українського кримінального права допускалося застосування іншогогалузевих норм, незважаючи на надзвичайно високий рівень казуальності у викладі норм.

Звичайно, казуальний спосіб конструювання складів злочинів, що широко використовувався в українському кримінальному праві практично до середини ХІХ століття, мав ряд позитивних моментів: громадяни мали більш чітке уявлення про заборонені діяння, оскільки вони описово викладалися в пам'ятках тогочасного права, не виникало питань щодо того, які нормативні акти можуть застосовуватися в порядку бланкетності, допустимого рівня бланкетності, що, звичайно, значно спрощувало правозастосування. Однак, з другого боку, такий правовий досвід, незважаючи на його певні беззаперечні переваги, не може бути запозичений сьогодні. Оскільки, очевидно, що використання на сучасному етапі правового розвитку бланкетних диспозицій при конструюванні забороняючих кримінально-правових норм є закономірністю, яка пояснюється всебічним розвитком усіх сфер суспільного життя, що об'єктивно вимагає належного рівня регламентації. І незважаючи на існування також і критичного ставлення щодо бланкетних диспозицій у статтях Особливої частини КК, використання іншогогалузевих норм є необхідним. Якщо ж відкинути бланкетність як юридичний прийом при конструюванні забороняючих кримінально-правових норм, то законодавець змушений буде казуально сформулювати у Особливій частині КК всі можливі випадки порушення, що, звичайно, нелогічно і, врешті, практично неможливо. Такий досвід відкине правову систему України на кілька століть назад.

Література:

1. Іванов В.М. Історія держави і права України: навчальний посібник. – К.: Атіка, 2003. – 416 с.
2. Памятники русского права: Выпуск первый / Под ред. проф. С.В. Юшкова. – М.: Государственное издательство юридической литературы, 1952. – 288 с.
3. Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 року / Під ред. О.М. Мироненка (голова), К.А. Вислобокова, І.Б. Усенка, В.В. Цвіткова, Ю.С. Шемшученка. – К. – 1997. – 550 с.

4. Российское законодательство X-XX веков. Том 6. Законодательство первой половины XIX века / Под ред. О.И. Чистякова. – М.: Юридическая литература, 1988. – 432 с.
5. Статут Великого княжества Литовского 1529 года / Под ред. академика АН Литовской ССР К.И. Яблонскиса. – Минск: Издательство Академии наук БССР, 1960. – 254 с.
6. Уголовный кодекс Украинской ССР: официальный текст с изм. на 10 октября 1954 г. и с приложением постатейно-систематизированных материалов. – М.: Государственное издательство юридической литературы, 1954. – 140 с.
7. Уголовное законодательство Союза ССР и союзных республик: Том 1 (сборник законодательных актов в 2-х томах). – М.: Государственное издательство юридической литературы, 1963. – 656 с.
8. Хрестоматія з історії держави і права України: У 2-х томах: Навчальний посібник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти / За ред. В.Д. Гончаренка. – Видання 2-ге перероблене і доповнене: Том 1: З найдавніших часів до початку XX ст. / Уклад. В.Д. Гончаренко, А.Й. Рогожин, О.Д. Святоцький. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2000. – 472 с.

BIODIVERSITY-RELATED CONVENTIONS

Kateryna Nastechko

Post-graduate student of Koretsky Institute of State and Law

This article is aimed to analysis of biodiversity related conventions with aim to further development of protection of biodiversity in Ukraine.

CBD

The Convention on Biological Diversity(CBD) is an international treaty that was adopted at the Earth Summit in Rio de Janeiro in 1992. Its objective is to develop national strategies for the conservation and sustainable use of biological diversity. It is often seen as the key document regarding sustainable development.

Some of the many issues dealt with under the convention include: measures and incentives for the conservation and sustainable use of biological diversity; regulated access to genetic resources and traditional knowledge, including Prior Informed Consent of the party providing resources; sharing, in a fair and equitable way, the results of research and development and the benefits arising from the commercial and other utilization of genetic resources with the Contracting Party providing such resources (governments and/or local communities that provided the traditional knowledge or biodiversity resources utilized); access to and transfer of technology, including biotechnology, to the governments and/or local communities that provided traditional knowledge and/or biodiversity resources; technical and scientific cooperation; impact assessment; education and public awareness; provision of financial resources; national reporting on efforts to implement treaty commitments.

Transboundary movement of genetically modified organisms is addressed through the Cartagena Protocol on Biosafety of the Convention.

CITES

The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) aims to ensure that international trade in specimens of wild animals and plants does not threaten their survival. Through its three appendices, the Convention accords varying degrees of protection to more than 30,000 plant and animal species.

CMS

The Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (CMS or the Bonn Convention) aims to conserve terrestrial, marine and avian migratory species throughout their range. Parties to the CMS work together to conserve migratory species and their habitats by providing strict protection for the most endangered migratory species, by concluding regional

multilateral agreements for the conservation and management of specific species or categories of species, and by undertaking co-operative research and conservation activities.

International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture

The objectives of the Treaty are the conservation and sustainable use of plant genetic resources for food and agriculture and the fair and equitable sharing of the benefits arising out of their use, in harmony with the Convention on Biological Diversity, for sustainable agriculture and food security. The Treaty covers all plant genetic resources for food and agriculture, while its Multilateral System of Access and Benefit-sharing covers a specific list of 64 crops and forages. The Treaty also includes provisions on Farmers' Rights.

Ramsar

The Convention on Wetlands (popularly known as the Ramsar Convention) provides the framework for national action and international cooperation for the conservation and wise use of wetlands and their resources. The convention covers all aspects of wetland conservation and wise use, recognizing wetlands as ecosystems that are extremely important for biodiversity conservation in general and for the well-being of human communities.

WHC

The primary mission of the World Heritage Convention (WHC) is to identify and conserve the world's cultural and natural heritage, by drawing up a list of sites whose outstanding values should be preserved for all humanity and to ensure their protection through a closer co-operation among nations.

The Bern Convention

The Bern Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats 1979, also known as the Bern Convention (or Berne Convention), came into force on June 1, 1982. The convention sets out to conserve wild flora and fauna and their natural habitats; promote co-operation between states; monitor and control endangered and vulnerable species; assist with the provision of assistance concerning legal and scientific issues.

The convention lead to the creation in 1998 of the Emerald network of Areas of Special Conservation Interest (ASCIs) throughout the territory of the parties to the convention, which operates alongside the European Union's Natura 2000 programme.

It also provides for the monitoring and control of endangered species, and the provision of assistance concerning legal and scientific issues.

The convention sets out appendices. Four appendices set out particular species for protection. They are regularly updated by the Standing Committee, who are advised by a number of Expert Groups.

Habitats Directive

The Habitats Directive (more formally known as Council Directive 92/43/EEC on the Conservation of natural habitats and of wild fauna and flora) is a European Union directive adopted in 1992 as an EU response to the Berne Convention. It is one of the EU's two directives in relation to wildlife and nature conservation, the other being the Birds Directive. It aims to protect some 220 habitats and approximately 1000 species listed in the directive's Annexes (Annex I covers habitats, Annexes II, IV & V species). These are species and habitats which are considered to be of European interest, following criteria given in the directive.

The Habitats Directive basically consists of two sets of rules. First, there is a section on the designation of special areas of conservation (SACs). Second, there is a section on species protection. Both sets of legal instruments fit in the framework for in situ conservation, laid down in Article 8 of the CBD.

The designation of special areas of conservation takes place in three steps. In the initial phase, Member States propose a list of sites that either host certain habitat types or certain endangered species.

Secondly, the European Commission decides which of the proposed sites will be declared "of Community importance".

During the final phase, Member States are obliged to designate the sites of Community importance as an SAC under national law once the Commission has made the selection of SCIs. Thus, the directive led to the setting up of a network of Special Areas of Conservation, which together with the existing Special Protection Areas form a network of protected sites across the European Union called Natura 2000.

Literature:

1. Verschuuren, Jonathan M. Implementation of the Convention on Biodiversity in Europe: 10 years of experience with the habitats directive. (Comments) / Journal of International Wildlife Law & Policy, September 22, 2002.
2. Gurdial, Singh Nijar. North undermining implementation of biodiversity convention/Third World Network at the Biodiversity Convention <http://www.twinside.org.sg/title/nij-cn.htm>
3. CEEweb for Biodiversity <http://www.ceeweb.org>
4. David Cooper The Millennium Ecosystem Assessment: Implications for the Convention on Biological Diversity/International Day for Biological Diversity and the Launch of the MA Biodiversity Synthesis McGill University, Montreal, May 19, 2005.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Кудінов Володимир Олексійович

здобувач Національного університету біоресурсів і природокористування України

З проголошенням Україною своєї незалежності європейський вибір країни став невід'ємною складовою її подальшого розвитку, а наближення України до Європейського Союзу (ЄС) – одним з найважливіших стратегічних напрямків її зовнішньої політики.

У Посланні Президента України до Верховної Ради України “Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки” визначено, що курс на європейську інтеграцію є природним наслідком здобуття Україною державної незалежності. Він викристалізовується з історії нашого народу, його ментальності та демократичних традицій, з прагнення нинішнього покоління бачити свою державу невід'ємною складовою єдиної Європи. Європейський вибір України – це водночас і рух до стандартів реальної демократії, інформаційного суспільства, соціально орієнтованого ринкового господарства, базованого на засадах верховенства права й забезпечення прав та свобод людини і громадянина [1].

Таким чином курс на євроінтеграцію та впровадження європейських стандартів в усіх сферах життєдіяльності українського суспільства відповідає національним інтересам. У зв'язку з чим перед Україною постала нагальна потреба в побудові дійсно ринково орієнтованого господарства з метою повномасштабної інтеграції української економіки в єдиний економічний простір Європи.

Процеси глобалізації, що передбачають якісно новий рівень міждержавного співробітництва і конкуренції на міжнародній арені, стратегія європейського вибору України зумовлюють актуалізацію для вітчизняного правознавства завдання щодо аналізу актуальних проблем розвитку держави та права у контексті спільного європейського науково-дослідницького простору [2, с. 58].

Право Європейського Союзу - унікальний правовий феномен. Розвиток європейської інтеграції від Європейських співтовариств та Європейського Союзу обумовили специфічний правопорядок і специфічну правову систему, що знаходяться на перехресті міжнародного права та внутрішньодержавного права держав-членів Європейського Союзу.

Необхідність правового забезпечення курсу на демократичні перетворення в суспільстві і державі визначає реформування всієї правової системи України і насамперед її законодавства [3].

Але не тільки земельне законодавство, але й загалом вітчизняна система законодавства має суттєві недоліки. Зокрема, Ю.С. Шемшученко до недоліків законодавства України відносить: 1) його безсистемний розвиток; 2) внутрішню суперечливість при регулюванні тих чи інших суспільних відносин; 3) неврегульованість багатьох суспільних відносин; 4) диспропорції у співвідношенні між законами і підзаконними актами на користь останніх; 5) недостатню наукову обґрунтованість, декларативність та безадресність законодавчих актів; 6) відсутність у цих актах механізмів їх реалізації [4, с. 36].

Щодо правового регулювання земельної реформи, то вітчизняна правотворча діяльність у реформуванні земельних відносин здійснювалася поквапливо, законодавчі положення були нечіткими, ґрунтувалися на пропозиціях, неперевірених практикою, тому часто змінювались за змістом, характеризувалися непослідовністю. Пояснюється це тим, що земельна реформа нерідко проводилася пошуковими методами і на її завершення відводився історично малий проміжок часу, що в свою чергу призвело до неврегульованості важливих питань та суперечливості законодавства.

Схожу позицію відстоюють і інші фахівці земельного права, зазначаючи, що земельна реформа потребує поміркованих, зважених, вивірених і обґрунтованих дій. Проте замість цього у правовій сфері відбувається неочікувана, неупереджена самодіяльність у формуванні законодавчих та інших правових актів. Така спонтанність доводить тільки до кризового стану законодавства, яке іноді набуває чинності в умовах здійснення реформи шляхом пошуків і помилок, ще й одночасно з оглядкою на суперечливі пропозиції окремих реформаторів, а також іноземних консультантів, які нерідко дуже далекі від інтересів українського селянства [5, с. 38].

Особливо складна ситуація в адаптації земельного законодавства до європейських стандартів в цій сфері. Так, зокрема, право приватної власності на землю в Україні не відповідає стандартам Європейського Союзу, оскільки згідно із законодавством Європейського Союзу особи, іноземці, які були позбавлені права приватної власності на нерухомість і майно у зв'язку з націоналізацією, конфіскацією чи скасуванням права приватної власності, мають бути поновлені в цих правах. За таких умов, Україна має вирішити позитивно питання повернення нерухомості та землі на користь колишніх власників чи їх спадкоємців шляхом адаптації цивільного, земельного та спадкового законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Література:

1. Послання Президента України до Верховної Ради. Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки // Урядовий кур'єр. – 2002. – 4 червня.
2. Тацій В. Шлях «спроб та помилок» надто дорого обходиться суспільству // Віче. - 2005. - № 9. - С. 58-64.
3. Концепція розвитку законодавства України на 1997-2005 роки. - К., 1997. - С. 12.
4. Шемшученко Ю.С. Теоретичні засади концепції розвитку законодавства України // Концепція розвитку законодавства України: Матеріали наук.-практ. конф. / За ред. В.Ф.Опришка. – К., 1996. – С.42.
5. Л.Новаковський, І. Будзілович, В. Леонець, А. Юрченко. Земельна реформа в Україні продовжується...(до 10-ї річниці) // Право України. - 2001. - № 1. - С. 37-42.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ

Пригара Ольга Василівна

викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Закарпатського державного університету

В умовах прискореного соціально-економічного розвитку країни, збільшення масштабів антропогенного впливу на природу особливої актуальності набувають заходи щодо посилення охорони природних ресурсів, ефективності їх використання, оздоровлення навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки.

Вирішення екологічних проблем можливе лише за умови високої екологічної правосвідомості та еколого-правової культури членів суспільства, усвідомлення життєво небезпечних наслідків екологічних правопорушень, адекватної оцінки існуючої екологічної ситуації.

Екологічна правосвідомість – це система поглядів, ідей, уявлень про правове регулювання екологічних відносин, оцінок, почуттів, що відображають відношення суспільства до діючого екологічного законодавства, конкретним його приписам, до діяльності правоохоронних органів в даній сфері суспільних відносин [5].

Процес формування екологічної правосвідомості здійснюється в тісному взаємозв'язку трьох елементів: еколого-правової просвіти, еколого-правової освіти та еколого-правового виховання. Тільки в сукупності ці елементи можуть забезпечити умови формування у індивідів необхідного рівня екологічної правосвідомості та еколого-правової культури [2].

Актуальність еколого-правової просвіти, освіти та виховання зумовлена тим, що, по-перше, кризова ситуація в економіці й орієнтація на ринковий шлях розвитку викликає одночасно інтенсивне і екстенсивне природокористування та антропогенний тиск на навколишнє середовище. У зв'язку з цим у фізичних осіб, які організують та здійснюють господарську діяльність, повинна бути сформована екологічна правосвідомість, яка сприяла б розумному оптимальному поєднанню екологічних та економічних інтересів такої діяльності.

По-друге, не дивлячись на широке застосування природноресурсових, природоохоронних та інших норм екологічного законодавства, багато членів суспільства не володіють необхідними еколого-правовим знаннями і часто виявляють необізнаність в проблемах природокористування і природоохоронної діяльності. Цьому в значній мірі сприяє відсутність системного, дієвого різнорівневого механізму правового регулювання процесу формування екологічної правосвідомості.

Еколого-правова просвіта – це перший ступінь в екологічному вихованні. Вона покликана сформувати перші елементарні знання про особливості взаємовідносин суспільства та природи, придатність оточуючого середовища для проживання людини, вплив людської виробничої діяльності на навколишнє природне середовище. Екологічне просвітництво покликане формувати базові світоглядні установки і побутовий рівень екологічної свідомості. Хоча на цьому рівні знання про взаємовідносини суспільства та природи мають, як правило, уривчастий, несистематизований характер, можуть бути логічно неузгодженими і навіть суперечливими, без його наявності неможливо приступити до формування екологічно культурної людини [6].

Для еколого-правової просвіти не характерна обов'язковість, коло знань, отриманих у її процесі не обмежене, а засоби її здійснення є різноманітними та являють собою взаємопов'язану систему. Засобами еколого-правової просвіти виступають засоби масової інформації, художня література, семінари та лекції тощо.

Не дивлячись на епізодичність еколого-правової просвіти, її суть і важливе значення полягають у безперервному (протягом усього життя людини) контакті з проблемами охорони навколишнього природного середовища через науково-популярну та художню літературу, радіо- та телепередачі, шляхом залучення громадян до вирішення конкретних проблем по раціональному природокористуванню та охороні навколишнього природного середовища. Основною метою таких заходів є засвоєння навичок до самостійного спостереження, оцінки та елементарного прогнозу можливих змін навколишнього середовища під впливом виробничої, господарської та іншої антропогенної діяльності.

Еколого-правова освіта – це психолого-педагогічний процес впливу на людину, процес засвоєння еколого-правових знань, навичок, умінь з метою формування теоретичного рівня екологічної правосвідомості особи, що дає змогу розуміти та давати оцінку уявленням про взаємозв'язки в системі „людина-природа” [4].

Специфіка еколого-правової освіти полягає в тому, що вона повинна базуватися на принципі „випереджаючого відображення”. У свідомості людини повинна відбуватись постійна оцінка можливих наслідків втручання у природу як безпосередніх, так і майбутніх, з позицій не тільки добробуту людини, а й гармонізації відносин в системі „суспільство-природа”.

Еколого-правові знання є умовою правомірної поведінки людини. Вони забезпечують можливість правильної орієнтації в обставинах і прийняття рішення з врахуванням наслідків екологічно значимої поведінки, оцінки і реакції на них зі сторони держави і суспільства.

Екологічні знання є обов'язковою кваліфікаційною вимогою для всіх посадових осіб, діяльність яких пов'язана з використанням природних ресурсів та призводить до впливу на стан навколишнього природного середовища (ст.7 Закону України „Про охорону навколишнього природного середовища від 25 червня 1991 року) [1].

Еколого-правова освіта спрямована на формування еколого-правової свідомості у осіб, які отримують середню, середню спеціальну, вищу освіту, у осіб, які отримують другу вищу освіту, або які навчаються на курсах по перепідготовці кадрів та підвищення кваліфікації, а також у тих осіб, які отримують освіту для здійснення професійної викладацької або природоохоронної діяльності.

Результатом еколого-правової освіти є формування у індивідів професійних навиків сприйняття, відображення та вираження еколого-правових знань, оцінок, регулятивних можливостей природноресурсових та природоохоронних норм, ефективності їх застосування, реалізації прав та обов'язків суб'єктів природноресурсової та природоохоронної діяльності, оптимізація юридично значимих явищ і процесів, еколого-правових приписів, актів тощо.

Еколого-правове виховання як один з елементів формування екологічної правосвідомості у громадян являє собою організаційно-просвітительський (інформаційний) вплив на громадян з метою формування у індивіда не лише наукових знань, а й певних переконань, моральних принципів, що визначають його життєву позицію і поведінку в галузі охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, високого рівня еколого-правової культури громадян та суспільства в цілому. В процесі еколого-правового виховання формується певна система

екологічних цінностей, які визначають бережливе ставлення людини до природи, спонукають її до виконання та застосування еколого-правових норм. У свідомість індивідів закладаються морально-етичні основи цивілізованого сприйняття, відображення та вираження вимог природноресурсового та природоохоронного законодавства., раціонального використання природних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища.

Еколого-правове виховання здійснюється як державою (в особі спеціально уповноважених органів, навчальних закладів) так і членами суспільства [3]. Держава як головний механізм регулювання та узгодження загальних інтересів індивіда та суспільства у їх взаємовідносинах з природою має виключне право не лише на формування екологічного законодавства, а й на примусові дії що індивідів, чи їх груп, що направлені на дотримання цих законів.

Результатом еколого-правового виховання є формування у людини еколого-правового стилю мислення, еколого-правової культури та етики, необхідних екологічних, моральних, правових поглядів на природу та місце людини в ній, екологічно коректної поведінки, активної екологічної позиції.

Таким чином, перед вищою школою у процесі підготовки кваліфікованих кадрів виникають завдання: еколого-правової просвіти, освіти та виховання всіх, хто навчається та професійної підготовки тих, які в процесі трудової діяльності будуть пов'язані з впливом на навколишнє природне середовище та з діяльністю по охороні довкілля.

Література:

1. Андрейцев В.І. Екологія і закон. Збірник екологічного законодавства в 2-х томах.-К., 1998.
2. Вершок И.Л. Об экологическом правосознании // Государство и право, 2003, №3.- С.42-49.
3. Галеева Г.А. Экологическое воспитание: проблемы, решения // Город, природа, человек. – М., 1982. – С.41-74.
4. Кочергин А.Н., Марков Ю.Г., Васильев Н.Г. Экологическое знание и сознание. – Новосибирск, 1987. – С.176-200.
5. Кравченко С.Н. Реализация экологического законодательства // Правовое воспитание, 1989, №8. – С.38-48.
6. Салтовський О.І. Основи соціальної екології. – К.,1997. – С.105-123.

ЗМІСТ

Частина I

Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових вчень. Філософія права

<i>Аврамець Станіслав Петрович</i> РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ І КУЛЬТУРИ МОЛОДІ.....	3
<i>Барікова Анна Анатоліївна</i> ПРОБЛЕМАТИКА ЗАКРІПЛЕННЯ В ЗАКОНОДАВСТВІ ПРИНЦИПІВ, ПОЛОЖЕНЬ ЧЕТВЕРТОГО ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	4
<i>Ващенко Іван Миколайович</i> ПРАВОСВІДОМІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ТА ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС.....	7
<i>Гладун Євген Валерійович</i> ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ ПРАВА, І ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗУМІННЯ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ ЯВИЩ.....	9
<i>Грегулецький Роман Васильович</i> ГЕНЕЗА І ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗВИЧАЄВОГО ПРАВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ.....	11
<i>Демченко Іван Сергійович</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРАВОВИЙ ІДЕАЛІЗМ.....	13
<i>Довганчук Сергій Миколайович</i> ЗАКОННІСТЬ У ТРЕТЕЙСЬКОМУ ПРОЦЕСІ.....	16
<i>Єгоров Олександр Павлович</i> МІСЦЕ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ В ІЄРАРХІЧНІЙ БУДОВІ СИСТЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....	18
<i>Ісакова Вікторія Михайлівна</i> ВПЛИВ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ НА РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА.....	20
<i>Казачук Іван Володимирович</i> ПРОГАЛИНИ ЗАКОНОДАВСТВА.....	22
<i>Міма Ірина Володимирівна</i> ВПЛИВ РЕЛІГІЙНИХ НОРМ НА ПРАВОВУ КУЛЬТУРУ.....	24

<i>Перкун Олег Іванович</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ НА ПРАКТИЦІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ.....	28
<i>Резнік Ярослав Анатолійович</i> ПРОБЛЕМИ ПРАВО РОЗУМІННЯ.....	30
<i>Руснак Ілона Орестівна</i> ПРАВА ЛЮДИНИ – ЯК ГАРАНТІЯ ЗМІЦНЕННЯ ЗАКОННОСТІ.....	32
<i>Сворак Степан Дмитрович</i> О.МАЛИНОВСЬКИЙ ПРО ВІДОБРАЖЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ НОРМ У ПАМ'ЯТКАХ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	34

**Цивільне та сімейне право. Цивільний процес. Комерційне право.
Міжнародне приватне право**

<i>Верба Ольга Богданівна</i> ПОВНОВАЖЕННЯ СУДУ ЩОДО ВИЗНАННЯ МИРОВОЇ УГОДИ НА СТАДІЇ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА.....	38
<i>Піцик Христина Зіновіївна</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ.....	41
<i>Хараджа Наталя Вікторівна</i> КРИТЕРІЇ ВІДМЕЖУВАННЯ СІМЕЙНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	45

Господарське право. Господарський процес

<i>Багрій Ірина Петрівна</i> ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СУЧАСНІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ СУСПІЛЬСТВА.....	47
<i>Батрин Станіслав Віталійович</i> КОРПОРАЦІЯ В АНГЛОСАКСОНСЬКІЙ ТА КОНТИНЕНТАЛЬНІЙ ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ.....	49
<i>Дагли Евгений Константинович</i> НАРУШЕНИЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О ПРОИЗВОДСТВЕ И ТОРГОВЛЕ ЛЕКАРСТВЕННЫМИ СРЕДСТВАМИ КАК ОСНОВАНИЕ ОТВЕТСТВЕННОСТИ.....	51

<i>Ілларіонов Олександр Юрійович</i> ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ВИМОГ КІОТСЬКОГО ПРОТОКОЛУ У ВУГІЛЬНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ.....	53
<i>Пархоменко Марина Миколаївна</i> ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ В КОЛИШНЬОМУ СРСР.....	56
<i>Попова Ольга Борисівна</i> ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПРАВОВИХ ЗАСАД ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗАЛІЗНИЦЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ З ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ.....	60
<i>Сидоренко Вікторія Володимирівна</i> ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАХОДІВ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ З ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	62
Право інтелектуальної власності та його захист. Інформаційне право	
<i>Jakubowski Roman</i> LICENCJA NA WYKORZYSTANIE PRZEDMIOTU PRAW WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ.....	64
<i>Аксёнова Ирина Анатольевна</i> АКТУАЛЬНОСТЬ ПРОБЛЕМЫ ЗАЩИТЫ АВТОРСКОГО ПРАВА В ГЛОБАЛЬНОЙ СЕТИ ИНТЕРНЕТ. ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ.....	67
<i>Гордеева Ирина Валериевна</i> СООТНОШЕНИЕ ИНФОРМАЦИИ И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ И УКРАИНЫ.....	71
<i>Залізник Віталій Анатолійович</i> ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	73
<i>Узунова Оксана Василівна, Узунов Павло Павлович</i> ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ДІЗНАННЯ НА МОРСЬКИХ СУДАХ.....	75

Частина II

Конституційне право. Міжнародне право

Мельничук Світлана Миколаївна ПРОБЛЕМИ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ГІРСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ УКРАЇНИ.....3

Шевченко Анастасія Ростиславівна ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ДЕЯКИХ ВИДІВ ГЕНДЕРНИХ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....6

Адміністративне право. Митне та податкове право

Ляшук Роман Миколайович ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАХОДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИПИНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....10

Рябова Ольга Олексіївна АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ВСТАНОВЛЕННЯ ЦІН/ТАРИФІВ НА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ У М. КИЄВІ.....11

Твердохліб Вадим Юрійович ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ – СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА.....14

Чайко Василь Сергійович КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ЯК ФОРМА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....16

Кримінальне право. Кримінальний процес. Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право

Богачук Василь Степанович ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ТАКТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ У КРИМІНАЛІСТИЦІ.....20

Гагаловська Анна Петрівна ПЛАНИ ТА СХЕМИ ЯК ДОДАТКИ ДО СЛІДЧИХ ДІЙ.....23

<i>Герасимов Роман Рязяпович</i> МОДЕЛЮВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОЛІМЕРНИХ МАТЕРІАЛІВ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ.....	26
<i>Завгородня Ольга Юрійвна</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОБІГАННЯ НЕЗАКОННОМУ ЗАВОЛОДІННЮ АВТОТРАНСПОРТОМ.....	29
<i>Карабанов Дмитро Олександрович</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ЗАВОЛОДІННЮ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ.....	32
<i>Кожжакарь Іван Юрійович</i> ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ ОСОБИ НЕВПІЗНАНОГО ТРУПА З ВИКОРИСТАННЯМ МОЖЛИВОСТЕЙ ДАКТИЛОСКОПІЇ.....	35
<i>Корольчук Віктор Володимирович</i> СУБ'ЄКТИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ.....	38
<i>Ларкін Михайло Олександрович</i> ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ НА ҐРУНТІ РАСОВОЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ ЧИ РЕЛІГІЙНОЇ ВОРОЖНЕЧІ.....	41
<i>Лютий Віталій Віталійович</i> ДИНАМІКА ТА СТРУКТУРА ЗЛОЧИННОСТІ 90-Х РОКІВ, ТА ВПЛИВ НА НЕЇ СОЦІАЛЬНО – ПОЛІТИЧНОГО ФАКТОРА.....	43
<i>Мінтенко Юрій Тодорович</i> ПРИМИРЕННЯ У СПРАВАХ ПРИВАТНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ.....	45
<i>Нестерова Ірина Анатоліївна</i> УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ ЯК ОДИН З СПОСОБІВ ТІНЬОВИХ ПРОЯВІВ ТА ВИДІВ ЗЛОЧИНІВ, ПРИТАМАННИХ ДЖЕРЕЛАМ ТІНЬОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЗДІЙСНЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	47
<i>Нестерук Алла Вікторівна</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ШАХРАЙСТВА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗАЗНАЧЕНОЇ КАТЕГОРІЇ ЗЛОЧИНІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	53

Синявський Сергій Михайлович ОСОБЛИВОСТІ ВИКРИТТЯ
СЕКСУАЛЬНОГО ВБИВЦІ У ВЧИНЕНОМУ НИМ ЗЛОЧИНІ.....56

Старушкевич Анатолій Володимирович АНАЛІЗ НАУКОВИХ
РОЗРОБОК МЕТОДІВ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У 50-90
РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ В СРСР.....59

Сулейманова Зейнеп Ресульївна ОПЕРАТИВНА ЗАКУПІВЛЯ
НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ У СТРУКТУРІ ТАКТИЧНОЇ
ОПЕРАЦІЇ.....66

Яремко Галина Зіновіївна БЛАНКЕТНІ ДИСПОЗИЦІЇ В
ПАМ'ЯТКАХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....70

Екологічне право. Земельне право. Аграрне право

Kateryna Nastechko BIODIVERSITY-RELATED CONVENTIONS.....75

Кудінов Володимир Олексійович ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ЄВРО ІНТЕГРАЦІЇ.....78

Пригара Ольга Василівна ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ
ПРАВ ОСВІДОМОСТІ.....80

